

IMP Glasnik so ustanovila podjetja v sestavljeni obliki IMP r.o. IMP Glasnik izdaja Prelest, d.o.o. v nakladi 3000 izvodov. Uredništvo: Ljubljana, Likozarjeva 6, telefon (061) 314-562. Glavni in odgovorni urednik je Janez Votek. Člar časopisnega sveta so: Bojan Germovšek, Mojca Ipavec, Dragica Janežič, Dušan Jovanovič, Nevenka Kavkler, Lidija Kokotec, Biserka Lazar, Marija Leskovic, Anton Maček, Lidija Močilnikar, Izток Munih (predsednik), Marija Servatzy Stefan Šeruga, Ladislav Abraham, Primož Zupančič, Marjan Žnidaršič, Silva Škoda. Tiska Tiskarna Ljudske pravice v Ljubljani. Nenaročenih rokopisov in fotografij ne vračamo. Po mnenju sekretariata za informacije IS SRS št. 421-1-7 z dne 16. 9. 1974 je IMP Glasnik oproščen temeljnega davka od prometa proizvodov.

JUTEKS

Čistejšše okolje – prihranek energije

Razveseljivo je, da se ljudje počasi zavedamo nujnosti čistega okolja. Umiranje gozdov, rek in pojav vse več novih bolezni bega, zlasti nas, ki se zavedamo množičnih hujših posledic. V svetu se pojavljajo velike ekološke katastrofe, namerne ali ne (izpusti nafte v morje in sežiganje naftnih vrelcev v Kuvajtu, Černobil ipd.), na katere mi majhni ljudje ne moramo kaj dosti vplivati. Če hočemo in imamo dovolj trdne volje, vztrajnosti in zavesti, pa lahko vplivamo na manjše izvore onesnaženja, katerih seštevka ima sorazmerno močan vpliv na okolje. Poleg tega še vedno preveč razmetavamo z energijo, ki bi jo lahko sicer koristno uporabili.

Odprava škodljivih plinov

V tovarni Juteks EMTEKS v Žalcu (Ložnica), kjer izdelujejo notranje avtomobilске obloge z osnovo jute (stiren), se je v postopku stiskanja in ogrevanja sproščal nereagiran stiren v delovno okolje in okolico objekta. Stiren (feniletilen) je lahko vnetljiva tekočina s plame-

nih hlapov od izvora onesnaženja s posebnimi odvodnimi naprami in radialnimi ventilatorji, ki so prirejeni za obratovanje v ozračju eksplozivnih snovi ter dovod svežega zraka v delovno okolje. S tem se je občutno zmanjšala koncentracija stirena glede na MDK 100 ppm ali 420 mg/m³ (MDK – max. dovoljena koncentracija). Dejanske kon-

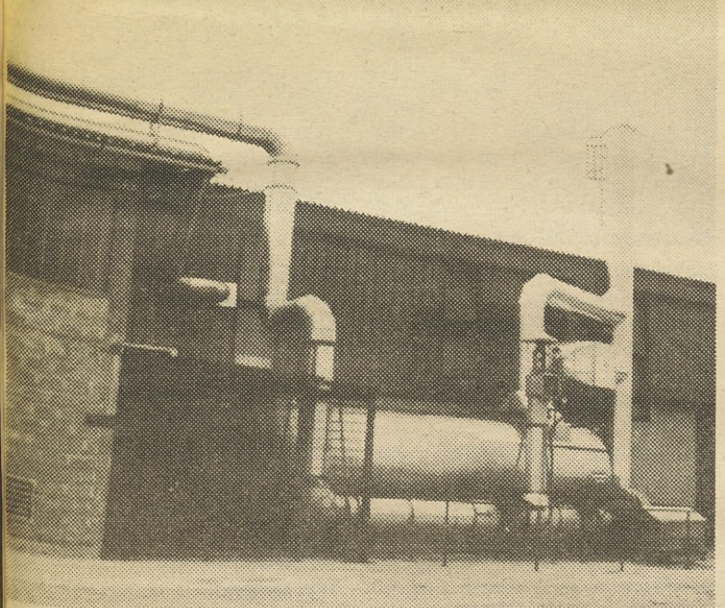
ohladi dimne pline na 90°C, hladilna voda pa se ogreje od 70 do 110°C. Pridobljena toplotna moč znaša 250kW. Hladilna voda je povratna voda obstoječega ogrevalnega toplovodnega sistema 110°-70°C, ki se vrača nazaj v kotlarno. Bolj se ogreje povratna voda z odpadno toploto, manj toplotne energije plačuje potrošnik oziroma toplotno energijo, ki jo dobiva potrošnik iz kotlarne, jo mora namreč plačevati lastniku kotlarne. Kalorimeter, vgrajen v cevni razvod, ki povezuje kotlovnico, s pomočjo temperaturnega tipala registrira manjšo temperaturno razliko med pretočno in povratno vodo in s tem beleži manjšo porabo toplotne energije, ki prihaja iz kotlovnice. Prihranek toplotne energije posredno pomeni tudi zmanjšanje emisije škodljivih snovi v ozračje (žveplo, dušikovi oksidi) in prihranek deviz za nakup kurilnega olja (nafta) ter zmanjšanje porabe energije na enoto proizvoda in drugo.

Regulacija temperature pretočne vode rekuperatorja je urejena s pomočjo avtomatike, ki preko regulatorja deluje na loputo dimnovodnega kanala. Šele ob naraščanju temperature ogrevne vode nad najvišjo dovoljeno (110°C) se prične odvajati del vročih dimnih plinov mimo rekuperatorja.

V opisnem sestavku je prikazan primer, kako lahko projektant ob dobrem sodelovanju z investitorjem varuje okolje in istočasno prihrani toplotno energijo. Investicijski stroški za napravo, ki izkorišča odpadno toploto so relativno visoki, vendar se že v dveh kurilnih sezonah pričnejo vložena sredstva vračati kot dobiček.

Energija se danes in v bodoče mora racionalno koristiti in varčevati, pričenši od široke potrošnje pa do industrije kot največjega potrošnika, ker so rezerve v izvorih energije vse manjše. Glavna dolžnost in naloga vsakega projektanta energetskih instalacij je prepričati investitorja, da je naložba v naprave za varčevanje z energijo koristna, pritekanje dobička pa dolgoročno.

L. Joska inž.



niščem pri 32°C in vžigno temperaturo 490°C. Eksplozijsko okolje je od 1,1 do 8,0 vol.%. Nevaren je za zdravje. Hlapi dražijo oči in dihalne poti, povzročajo glavobol, slabost, bruhanje. Delovno vzdušje ni bilo zadovoljivo.

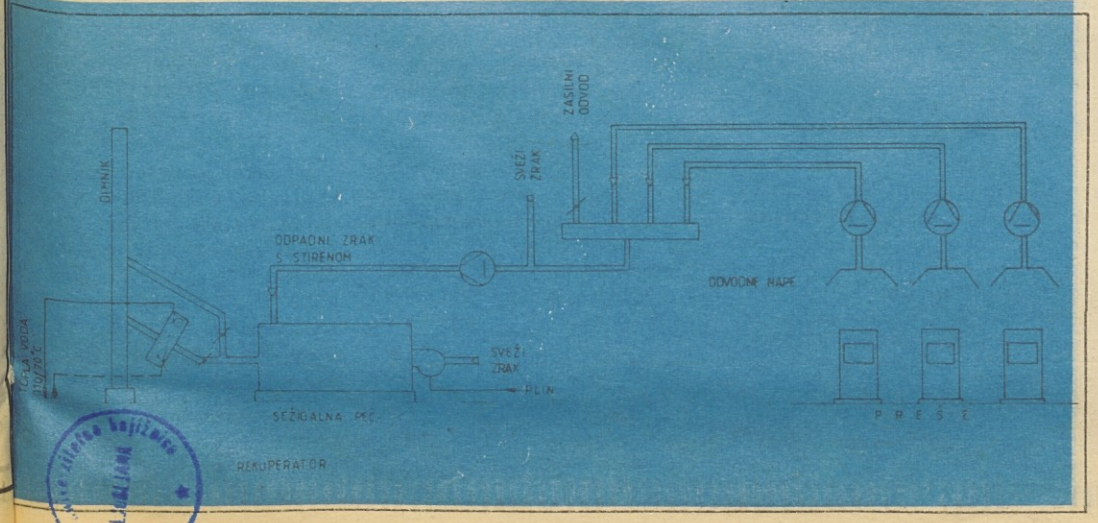
Vzpostavitev zdravega okolja je bila zaupana IMP Montaži Maribor, ki je v sodelovanju z nemško firmo izdelala celotno projektno dokumentacijo ter vgradila ustrezno opremo.

Prva faza projekta je bilo odvajanje škodljivih in eksploziv-

centracije bodo znane po opravljenih dolgoročnih meritvah.

Izkoristek toplote

V drugi fazi projekta se ves odpadni (odvodni) zrak z vsebnostjo stirena zbran v posebnem zbiralniku vodi v sežigalno peč, kjer zgori. Dimni plini so ekološko neoporečni, so brez barve in vonja. V zgorevalnem delu peči znaša temperatura Ca 750°C, na izstopnem delu (dimni plini) pa 200°C, kar je ugodno za rekuperacijo toplote. Vgrajen je lamelni toplotni menjalnik, ki



DELEŽ IMP PRI GRADNJI PREDORA NI BIL ZANEMARLJIV

Pot pod Karavankami odprta

V nedeljo, 2. junija ob 6. uri zjutraj, je stekel promet skozi karavanški cestni predor dolg 7864 metrov, ki ga uvrščajo med gradbeno najzahtevnejše tovrstne objekte v Alpah in enega najso-odobnejše opremljenih cestnih mejnih prehodov v Evropi. Slovesna otvoritev je bila dan prej, udeležili pa so se je ugledni gostje z obeh strani meje. Pomembno vlogo pri gradnji predora je imel tudi IMP, ki je bil dobavitelj opreme in podizvajalec del pri prezračevanju predora in pri elektroinstalacijah.

V Sloveniji smo s karavanškim predorom dobili novo prometnico, kakršne doslej še nismo imeli, je dejal v uvodnem nagovoru Boris Mikoš, donedavni vodja projekta predora Karavanke in eden najzaslužnejših mož pri tej zahtevni gradnji. Spopad z goro je bil trd in neizprosni. Glede na strukturo hribine pa je bil rok za gradnjo kratek, pot do meje je bila dolga, bila je hladna, mokra, nevarna in polna pasti. Vsak dan znova se je bilo treba vračati v goro, polnih 1021 dni, brez premora, vedno znova.

Gradnja predora je bila zahtevna naloga, o čemer govorijo tudi nekateri podatki: vgraditi je bilo treba 326 kilometrov sider, kar je skoraj sto metrov sider na tekoči meter predora, prebiti se je bilo treba skozi najzahtevnejšo hribino V. in VI. kategorije in kar na treh četrtnah predora vgraditi talni obok, iz pre-



Velikanska portalna zgradba, za katero je njen projektant Savin Sevc letos prejel Plečnikovo nagrado, nas popelje v 7864 metrov dol predor pod Karavankami.

ljala trdo preizkušnjo, ki so jo dobro prestale. Graditelji predora so bili delavci SCT skupaj z avstrijsko firmo Polensky-Zöll-

dar, generalni direktor SCT, ki je povedal, da bi si pri njih še želeli takšnih del, saj so delavci SCT sposobni zgraditi najzahtevnejše projekte, precejšnje težave pa imajo zaradi pomanjkanja denarja, ki ogroža gradnjo že začelih avtocestnih odsekov.



Predor je blagoslovil ljubljanski nadškof in metropolit dr. Alojzij Šuštar.

dora je v času gradnje izteklo 20 milijonov prostorskih metrov vode in izhlapelo preko 600 tisoč prostorskih metrov nevarnega metana.

Predor Karavanke je sodobno opremljen in vožnja je varna. Zavarovan je proti požaru, je ves pod TV kontrolo, ima možnost radijskega sprejema Radio Slovenija, ima odstavne in obračalne niše, telefonske kabine, je varčno, a dobro osvetljen in odlično prezračevan za kar gre za sluga tudi IMP.

Za njim je govoril Marjan Krajnc, republiški sekretar za promet in zveze. Dejal je, da Slovenija skoraj sto let ni dobila nobene zares kvalitetne cestne povezave proti Avstriji in srednji Evropi. Predor bo dobil še večji pomen, ko bo prihodnje leto končana gradnja avtoceste od Beljaka do severnega vhoda v predorin bo z izgradnjo 19 kilometrov avtoceste od državne meje do Vrbe zmanjšan tudi odsek nezgrajene avtoceste proti Ljubljani.

Gradnja predora je za naše izvajalske organizacije predstav-



ner, mejno ploščad na površini 11 hektarjev, kjer so jugoslovanski in avstrijski mejno-kontrolni objekti, free shop, Kompasov motel, tehnična za tovarna in osebna vozila, nadstreški za avstrijska in jugoslovanska službena vozila, kontrolna hala, kompleks vzdrževalne baze in cestninska postaja za plačilo tunelne (200 din z naše, 90 šilingov z avstrijske strani), je zgradil Gradis.

Udeležencem slavnostne otvoritve je spregovoril tudi Ivan Zi-

Predor je blagoslovil ljubljanski nadškof in metropolit dr. Alojzij Šuštar, ki je povedal, da je predor skozi Karavanke znamenje nove medsebojne povezave, odprtosti in po- vabilo k boljšim odnosom med seboj. V tem pogledu je predor znamenje novih časov v novi Evropi, in upajmo, tudi novega mišljenja in novih ljudi.

Slavnostni govornik je bil predsednik slovenske vlade dr. Lojze Peterle, ki je povedal, da si je z veseljem ogledal, sicer ne napovedano, tudi avstrijski predor in ploščadi pred njim, da tam ni srečal nobenega sovražnika, avstrijskim prijateljem pa je povedal, da tudi na naši strani ne bodo srečali nikoga s slabimi nameni. Predor je odprt za vse, ki bodo želeli potovati po tem delu sveta.

Trak sta skupno prerezal v sredini predora Andrej Levčnik, direktor Republiške uprave za ceste in Karl Just, generalni direktor družbe Tauernauto bahn AG. Udeleženci slovesnosti iz naše strani so se potegnili iz avtobusi odpeljali na avstrijsko stran, kjer so si ogledali avstrijski del predora in njihovo mejno ploščad v Podrožci, avstrijski udeleženci pa so se prav tako iz avtobusi podali na ogled našega dela predora in objektov na naši strani.

5. SEJA REPUBLIŠKEGA ODBORA SINDIKATA DELAVCEV GRADBENIH DEJAVNOSTI SLOVENIJE

Gradbeniški sindikat čaka še veliko dela

V okviru praznovanja Dneva gradbenicev Slovenije 91, ki je potekalo 11. maja v Slovenskih Konjicah, je sodila tudi 5. seja republiškega odbora Sindikata delavcev gradbenih dejavnosti Slovenije, na kateri so ocenili opravljeno delo, sprejeli program dela za drugo polletje letošnjega leta, potrdili predlog kolektivne pogodbe za gradbene dejavnosti, potem pa so v svečanem delu seje kolektivno pogodbo tudi podpisali ter podelili priznanja in plakete najzaslužnejšim sindikalnim delavcem.

Uvodno poročilo o opravljenem delu je podal predsednik Sindikata delavcev gradbenih dejavnosti R Slovenije Franc Berginc. Poudaril je, da so bile razmere in pogoji za delo gradbeniškega sindikata v celoti nenaklonjeni, še več, nihče ni pričakoval, da se bodo pogoji tako spremenili, da bo sindikalno delovanje tako oteženo, vse težave pa so se še posebej potencirale v panogah gradbeništva.

Več kot prepolovljena investicijska dejavnost na vseh sektorjih, dasti na stanovanjski gradnji, neplačevanje že opravljenega dela, tudi istega, za katerega naj bi bil denar (cestna gradnja) in nasploh prekinjeni plačilni tokovi, so osnovni vzrok za težko gospodarsko stanje večine podjetij gradbenih strok.

Za takšno stanje je več vzrokov, vendar se jih da opredeliti v dve skupini: sistemski pogoji in pogoji gospodarjenja na ravni podjetij.

Peticija brez učinka

Sistemskih pogojev za prehod ali prilagajanje na tržne pogoje poslovanja gradbeništva, katere bi morala pripraviti vlada, ni. Poleg projekta prestrukturiranja gradbeništva, ki je naklonjen uspešnemu poslovanju, organizacijskemu in kadrovskemu prestrukturiranju podjetij in ki je imel tudi program razreševanja odvečnih delavcev, pogrešamo od vladnih organov še več drugih akcij. Nič se ni zgodilo na področju sistemskih odločitev za oživljanje investicijske aktivnosti niti na olajšanje reševanja stanja v podjetjih. Tudi peticija – Gradbeništvo 91, na žalost ni spodbudila nobenih tovrstnih akcij.

Z opravljenim nismo zadovoljni, ker vidnih učinkov ni. Zagotovo smo pred nalogo, da bomo morali s pritiskom, takšne ali drugačne oblike, opozarjati na razmere v gradbeništvu. Vsiljuje se ugotovitev, da sindikat največ izgublja zaradi tega, ker ni več vključen v fazi priprave in sooblikovanja zakonskih predlogov tistih področij, katera neposredno vplivajo na delo in življenje zaposlenih. Politika je prisilila sindikat samo na vlogo oportunist – opozicije, organizatorja trajkov, kar je neproduktivno za razvoj družbe in za hiter in uspešen zhod iz krize.

Kam s presežnimi delavci?

Drugi sklop problemov je v podjetjih. Ekonomske razmere v panogi so povzročile, pospešile ali prisilile podjetja v aktivnosti, ki jih lahko zvrstimo v štiri skupine, večina aktivnosti pa je naravnanih proti ciljem kolektivnih pogodb oziroma proti delovni in pravni zaščiti delavcev.

Prvo skupino tvorijo podjetja, ki so šla v stečaj. V teh podjetjih so delavci najbolj občutili izgubo dela, saj ponekod po več mesecev niso dobili nobenih prejemkov.

V drugo skupino uvrščamo podjetja, ki so se zatekla k usmerjenemu-načrtovanemu stečaju s cilji, da bi se tako rešili predvsem presežnih delavcev. Takih stečajev bi bilo še več, če ne bi SDK na zahtevo vlade zaviral in preprečeval take procese. V podjetjih, kjer so šli v usmerjen stečaj, so večino odvečnih delavcev usmerili na zavod za zaposlovanje.

Tretjo skupino tvorijo podjetja, katera so se z ustanavljanjem novih podjetij iz prejšnjih enovitih delovnih organizacij, reorganizirala po holding sistemu. Pri tem so zasledovala naslednje cilje: prenesla so poslovni rizik na več manjših podjetij brez obremenjujočih obveznosti iz prejšnjega poslovanja in z očiščenim številom delavcev. Matici podjetja pa so ostale finančne in druge obveznosti in večina odvečnih delavcev brez produktivnih delovnih mest. Za taka podjetja se predvideva, da bodo prej ali slej zrela za stečaj – skupaj z delavci. Praksa v nekaterih drugih panogah kaže, da tudi hčere niso vedno zrele za samostojno življenje in socialna nesigurnost se ponovno pokaže v vseh svojih razsežnostih.

Četrto skupino pa tvorijo podjetja, katera so z izračunom kadrovskih presežkov pričela ali pa bodo to v kratkem storila ter bodo presežke delavcev reševala po lastnem programu oziroma po zakonskih možnostih. Na žalost je malo takšnih podjetij, ki so probleme reševala z dokupom let, prekvalifikacijami, nudenjem pogojev za odpiranje lastnih poslovalnic, izplačevanjem ustrezne odpravnine in z drugimi podobnimi rešitvami.

V takšni paleti problemov so se tako rekoč čez noč našle sindikalne organizacije v podjetjih, območni sindikalni odbori in seveda tudi republiški odbor Sindikata delavcev gradbenih dejavnosti Slovenije.

Program dela Sindikata delavcev gradbenih dejavnosti Slovenije bo v drugem polletju nedvomno zaznamovan s problemi gospodarske krize, ki bo s prihodom jeseni in zime stanje v gradbeništvu še poslabšalo. Zato bodo vsebino delu dajale tudi zahteve, ki so bile sprejete na konferenci Zveze Svobodnih Sindikatov Slovenije:

- da vlada pripravi celovit pristop k prehodu na strukturne spremembe in da dosledno izvaja zakon o delovnih razmerjih,
- da se sprejme zakon o stečajih, ki bo drugače opredelil položaj delavcev zaradi stečaja in vloge sindikata,

– da se ob procesu ukinjanja delovnih mest ustvarijo pogoji za odpiranje novih delovnih mest. To je zlasti zagotovitev ustreznih sredstev in ekonomskih spodbud, s katerimi se bo odprl nov razvojni cikel in nova delovna mesta. Za sindikat ni sprejemljivo, da vlada ponuja 5 do 10 tisoč delovnih mest ob 100 in več tisoč nezaposlenih. Pošiljanje delavcev na zavod za zaposlovanje namreč ni rešitev,

– da parlament in vlada ustvarita pogoje za uresničevanje kolektivnih pogodb in da sprejme zakon o kolektivnih pogodbah,

– da se takoj preneha z administrativnim omejevanjem plač, da vlada zagotovi poročila za izplačevanje zajamčenih osebnih dohodkov in nadomestil osebnih dohodkov določenih z zakonom za primere, ko podjetja nimajo sredstev, najkasneje do 18. v mesecu.

Aktualni ostajajo še naprej tudi cilji in naloge iz peticije – Gradbeništvo 91. V jesenskih mesecih bo nastopilo obdobje, ko bodo poslani na zavode za zaposlovanje prvi delavci, ki so opredeljeni kot trajni viški. Ocene o teh številkah so različne, vendar gredo v desettisoče. Takrat bodo socialne razmere še posebej zaostrene in sindikat se bo moral pripraviti na akcije, s katerimi bi ustrezno podprli zahteve do organov oblasti.

Pobuda izvršnega odbora Sindikata delavcev gradbenih dejavnosti Slovenije, da se sindikati podjetij izjasnijo za organizacijo protestnega shoda, ni naletela v tem trenutku na plodna tla, saj so z organizacijo protestnega shoda soglašali samo v treh podjetjih.

Pomembno vsebino delu gradbeniškega sindikata bo dala priprava in sprejem nove zakonodaje:

- sprejem zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju,
- sprejem zakona o soupravljanju,
- nova verzija zakona o privatizaciji,
- razprava o zakonu o sindikatih,
- sprejem paketa zakonov o ocepitvi R Slovenije,
- zakon o državljanstvu.

Vroča sindikalna jesen

Predsednik Franc Berginc je še poudaril, da politična situacija v Jugoslaviji in z njo v zvezi v Sloveniji postavlja velik del delavcev v nejasen položaj. Ni še povsem znano, kakšne možnosti jim bodo dane za reševanje svojega delovnega in osebnega statusa. Zaradi tega je nemogoče predvideti oblike reagiranja, zadnji štrajki pa vse bolj kažejo na nacionalno noto, ko delavci poudarjajo, da ne pristajajo na da bodo zaradi svojega nacionalnega in republiškega porekla delavci drugega razreda. Vsekakor je pred nami vroča sindikalna jesen, je na koncu dodal Franc Berginc.

V razpravi so se delegati pozitivno opredelili tako do poročila, ki ga je podal odbor, kakor tudi do programa dela, nekaj več polemik in razprav pa je bilo v zvezi z organizacijo protestnega shoda, saj so nekateri razpravljalci menili (Gradbeno podjetje Grosuplje, Pionir Novo mesto) da ni razlogov za prelaganje shoda na jesen, temveč ga je treba organizirati še pred poletjem, saj je položaj v gradbeništvu izredno kritičen.

S predlogom so se strinjali tudi ostali, tako da je bilo dogovorjeno, da se bo do 10. junija sestel odbor za pripravo protestnega shoda, bo razširjen tudi s predstavniki drugih sindikatov. Na skupnem sestanku bodo sprejeli odločitev, ali bodo protestni shod organizirali še pred poletjem ali pa jeseni.

PODPISANA KOLEKTIVNA POGODBA ZA GRADBENE DEJAVNOSTI R SLOVENIJE

Uvajalni rok eno leto, izhodiščni OD višji za 12 odstotkov

Gradbeniški sindikat, v katerega sodijo tudi montažerska in zaključna dela v gradbeništvu, je bil tisti, ki je med prvimi pripravil snutek panožne kolektivne pogodbe, vendar se je njeno sprejemanje zavleklo tako, da so jo gradbeniki sprejeli skoraj med zadnjimi. Kolektivna pogodba za gradbene dejavnosti R Slovenije je bila podpisana 31. maja letos, rok za njeno uvajanje pa je kar dolg, eno leto.

Kolektivno pogodbo za gradbene dejavnosti sta podpisala Franc Berginc, predsednik Sindikata delavcev gradbenih dejavnosti pri Zvezi Svobodnih Sindikatov Slovenije in Bogdan Korosec, predsednik Sekcije za gradbeništvo in industrijo gradbe-

nega materiala pri Gospodarski zbornici Slovenije, soprodpisniki pa so bili tudi predstavniki neodvisnih sindikatov iz Ptuj, Neodvisnosti – Konfederacije novih sindikatov Slovenije iz Ljubljane in Obalnega sindikata iz Kopra.

Končno verzijo panožne ko-

● Na seji republiškega odbora Sindikata delavcev gradbenih dejavnosti Slovenije je bilo sprejeto sporočilo – komunike, v katerem so jasno opredeljene naloge sindikata pri procesih preurejanja podjetij in uvajanja tržnega gospodarstva ob spoštovanju določil kolektivne pogodbe.

V sporočilu je Sindikat delavcev gradbenih dejavnosti Slovenije zapisal, da bo na vseh svojih nivojih organiziranost deloval: v naslednjih smereh:

- v času uvajanja in po sprejemu panožne kolektivne pogodbe bo z metodami pogajanj in spoštovanjem socialnega miru tam, kjer se bo pogodba izpolnjevala, bedel

nad izvajanjem sprejetih ciljev po kolektivni pogodbi,

- pri razreševanju presežnih delavcev bo vztrajal na doslednem spoštovanju zakonskih določil za zaščito delavcev na eni strani in na drugi zahteval programe za ohranjanje in ustanavljanje novih produktivnih delovnih mest,

– za preprečevanje nelojalne konkurence bo ustvarjal v podjetjih motivacijo za produktivno delo ob spoštovanju izplačil po panožni kolektivni pogodbi,

- utemeljeno bo pričakoval in zahteval, da vodstva podjetij ne bodo oddajala tistih del, za katera imajo v podjetjih ustrezen strokovni kader.

lektivne pogodbe so pred podpisom potrdili člani republiškega odbora Sindikata gradbenih dejavnosti Slovenije, ki so se zbrali na 5. redni seji. Gradbeniška kolektivna pogodba nosi v sebi poleg socialnih pravic tudi že elemente višje cene dela gradbenih delavcev predvsem zaradi težjih pogojev dela v gradbeništvu. Za

vrednotenje tipičnih del, le-teh je v pogodbi 181, so uporabili znano PMS metodo, ki je bila za vrednotenje gradbenih del najbolj primerna.

Kot je dejal v uvodni razlagi tarifnega dela kolektivne pogodbe Egon Koštomaj iz Gradisa, ima ta pogodba tri specifičnosti. Prva je v tem, da je minimalni bruto osebni dohodek v gradbeniški kolektivni pogodbi za 12 odstotkov višji kot v splošni kolektivni pogodbi za gospodarstvo. Izračunan za mesec maj znaša izhodiščni bruto osebni dohodek 8.561 din, po splošni kolektivni pogodbi pa 7.600 dinarjev.

Druga specifičnost je v tem, da so se gradbeniki odločili za 12 tarifnih razredov, splošna kolektivna pogodba pa jih ima, kot je znano, osem, tretjo specifičnost pa predstavlja terenski dodatek, ki je bil vsa leta nazaj sporen in nedorečen, v bistvu pa je omo-

gočal, da so z njim delavcem popravljali nizke osebne dohodke, sicer v njihovo škodo, saj se ni štel v pokojninsko osnovo. V kolektivni pogodbi je terenski dodatek opredeljen kot dodatek za



pokrivanje več stroškov, ki jih delavec ima z nastanitvijo in prehrano na terenu, ki pa mora biti več kot 25 kilometrov oddaljen od sedeža podjetja ali delavčevega začasnega ali stalnega prebivališča.

S podpisom gradbeniške kolektivne pogodbe je bil narejen

Pogovor s stečajnim upraviteljem

Tenova proizvodnja se bo pobrala

Potem ko je žalostno propadlo nešteto sanacijskih programov in ko so zamenjali lepo število direktorjev, se je v Teni začel stečajni postopek in 1. aprila je prevzel krnilo stečajni upravitelj Janez Žnidaršič. Ali to pomeni, da bodo Ten pokopali? Stečajni upravitelj trdi, da ne. Prepričan je, da bo po koncu stečajnega postopka proizvodni program nadaljevala nova firma, ki bo sicer manjša, bo zdrava.

Takole pravi Janez Žnidaršič: »Mislim, da slovensko gospodarstvo takšno proizvodnjo potrebuje. Mislim tudi, da imamo ustrezne delovne pogoje in zmogljivosti, da to proizvodnjo razvijamo. Zlasti je pomembno, da tovarna ni obremenjena s kreditnimi obveznostmi in drugimi dvomljivimi dolgi iz preteklosti. Predvsem pa je v hiši veliko strokovnega znanja.«

Ob agoniji, ki jo je Ten preživljal lepo vrsto let, je kar malce presenetljiva ugotovitev stečajnega upravitelja, da je Ten tudi po začetku stečajnega postopka ohranil vezi s svojimi poslovnimi

partnerji in tudi njihovo zaupanje.

»To daje pogoje za ohranitev firme. Osebnost sem prepričan, da nikakršna ukinitve ne pride v poštev,« pravi Janez Žnidaršič.

In zakaj je potemtakem Teo imel tako velike težave, naneslost, da bi cvetel? Seveda, ob vsi naštetih spodbudnih podatkih iz obetih je še nek pomemben dejavnik – to pa je zagotoviti konkurenčnost ali preprosto rečeno, bistveno znižati proizvodne stroške.

Za znižanje proizvodnih stroškov so v Teni po uvedbi stečajnega postopka sprejeli že nek drastičnih ukrepov. Število zdo-



ZAKLJUČENA DOLGOTRAJNA IN TRDA POGAJANJA

Podpisana gradbeniška kolektivna pogodba

Sindikatu delavcev gradbenih dejavnosti Slovenije je uspelo pripraviti panožno kolektivno pogodbo in v trdih in dolgotrajnih pogajanjih z Gospodarsko zbornico Slovenije – Sekcija za gradbeništvo in IGM doseči soglasje za podpis, ki je bil opravljen 31. maja v Slovenskih Konjicah, kjer je pred tem potekala enobena materiala pri Gospodarski zbornici Slovenije in Franc

niškega sindikata, potem pa tudi 13. kulturno srečanje slovenskih gradbenikov. O teh dogodkih obširneje poročamo na notranjih straneh Glasnika.

Gradbeniško kolektivno pogodbo sta podpisala Bogdan Korosec, predsednik Sekcije za gradbeništvo in industrijo gradbenega materiala pri Gospodarski zbornici Slovenije in Franc

Berginc, predsednik Sindikata delavcev gradbenih dejavnosti pri Zvezi Svobodnih Sindikatov Slovenije.

Pogodbo so podpisali tudi predsedniki odborov dejavnosti znotraj gradbeniškega sindikata in predstavniki drugih sindikatov.

C. P.

Preživetje edino na tujih trgih

Nedvomno je, da je Tiu uspelo konsolidirati svoje vrste, saj od ukrepa družbenega varstva ni doživel hujših stresov. V lanskem letu je bilo sicer nekaj navzkrižij med poslovanjem in sindikatom, toda konflikt je bil razrešen. Nenazadnje Tiu, kljub zaostrenim gospodarskim razmeram, še zmeraj uspeva polno zaposlovati svoje delavce in kljub velikim težavam na trgu svoje izdelke tudi prodajati. O trenutnem položaju Tia sem se pogovarjal z direktorjem podjetja Milošem Sturmom.

Jugoslovanski trg pred kolapsom

V tem trenutku je nedvomno najbolj aktualno vprašanje, kakšen je položaj proizvajalcev investicijske opreme na jugoslovanskem in slovenskem tržišču?

»Kakorkoli obračamo, z eno besedo rečemo slab. Na eni strani se zdaj že drugo oziroma tretje leto srečujemo z zapiranjem jugoslovanskega trga. O enotnem trgu že nekaj časa ni moč govoriti. Na eni strani je tu administrativna zapora srbskega trga, kjer smo prodali precejšen del proizvodnje. Ta se je močno odražala že v lanskem letu, ko smo na trg plasirali le okoli 4 odstotke vrednosti naše proizvodnje. Kot nadomestilo za ta izpad so se kazali izredno dobri obeti vsaj na začetku leta na hrvaškem trgu, kjer je že kazalo, da bomo nadomestili vsaj del izpad prodaje na srbskem trgu. Toda očitno je bil to račun brez krčmarja. Naleteli smo namreč na drug problem, in to na plačilno sposobnost. Nič nam ne pomaga povečano povpraševanje in interes kupcev in če hočete konkretna naročila, če ta finančno niso pokrita. No, ostale republike že prej niso bile plačilno zanesljive. In če k temu dodam še zmanjšan obseg naložb v Sloveniji, potem je slika jasna.«

A to pomeni, da vam ponovno grozi nevarnost potopa?

»Ne, to pa ne. V tem trenutku lahko povem, da imamo proizvodnjo skorajda popolnoma zasledeno. Priznati je potrebno, da je pri tem precej mrtvega teka, kar je povsem normalno za zdajšnje razmere. Glede na to, da večjih naložbenih objektov v Sloveniji ni, glede drugih republik pa sem že prej povedal, so temu primerne tudi serije proizvodov, ki so male, v primerjavi z izdelovanjem opreme za velike objekte. Skratka vse je podobno bolj obrtni kot industrijski proizvodnji.«

Iskanje novih trgov

Kje je potem rešitev iz tega kaosa na jugoslovanskem trgu?

»Naša poslovna strategija je jasna. Že po konsolidaciji po-

poslenih so zmanjšali kar za 42 odstotkov – pred stečajem je bilo na plačilnem seznamu 165 ljudi, po opravljenem kadrovskem čiščenju jih bo okrog 90. Ob tem so sprejeli še ukrepe, s katerimi so zmanjšali fiksne stroške na minimum.

»Pri vsem tem pa smo brez pretresov ohranili vse proizvodne programe in po sedanjih podatkih kaže, da bomo vse obdržali tudi v prihodnje.«

Tenova proizvodna paleta naj bi torej ostala neokrnjena – če se neveda ne bo izkazalo, da kateri del programov ne more poslovati rentabilno.

Poslovanje pa zaenkrat kaže dobro. Ob močno zmanjšanem številu zaposlenih so v dveh stečajnih mesecih (aprilu in maju) naredili toliko kot v prvih treh. Sklepajo tudi pogodbe za nova dela in vse to daje podlago za optimističen pogled v prihodnost.

Tudi to, da so odpravili prejšnje zamude pri izplačilih osebnih stroškov, poudarja stečajni upravitelj kot pomemben dosežek, saj je človeško razumljivo, da delavec ne more dati vsega od sebe, če ne ve, kdaj bo dobil plačilo in ali jo bo sploh dobil. Za stečajni postopek pa je pomembno, da imajo načrt, kako bodo izplačali upnike.

djetja po ukrepu družbenega varstva smo si kot enega od naših poslovnih ciljev zadali, da bomo najpozneje leta 1995 izvozili polovico proizvodnje. Temu ustrezna je bila dinamika rasti izvoza. Leta 1989 je delež našega izvoza znašal 15 odstotkov ustvarjenega dohodka, leto pozneje 25 in v letošnjem letu znaša že 35 odstotkov. Razmere nas silijo, da predvideni načrt dosežemo bistveno prej.«

Kako vam bo to uspelo glede na kaotične razmere v državi in izredno nestabilnost? Kako se odraža ta nestabilnost na odnose s tujimi partnerji?

»Saj ravno v tem je problem. Zdi se mi, da se ta politična nestabilnost najbolj negativno odraža ravno pri tistih podjetjih, ki so usmerjena v izvoz, še posebej pa pri tistih, ki si utirajo pot na tuje trge. Poudariti moram, da nekih večjih stresov ali nezaupanja ni čutiti pri poslovnih partnerjih, s katerimi imamo vzpostavljeno nekaj letno sodelovanje. Ti nas poznajo, vedo za naše sposobnosti in tudi našo zanesljivost. Bistveno slabše pa se vse to odraža pri partnerjih, s katerimi vzpostavljamo stike, ali pa smo komaj vzpostavili sodelovanje.«

ISH odraz realne moči na zahodnih trgih

Ste lahko bolj konkretni.

»Ne gre za nezaupanje partnerjev do naše kvalitete ali bojazni, da se ne bi držali rokov. Partnerji, s katerimi smo začeli sodelovati pred kratkim, se predvsem bojijo, da ne bi prišlo v teh kaotičnih razmerah do kakšnih blokad na državni ravni, npr. blokade carine, zastoj transporta, ipd. Zato se pogosto, kljub temu, da smo mi cenovno ugodnejši in smo sposobni zagotoviti zahtevano kakovost, obračajo na partnerje, kjer imajo zagotovljeno zanesljivost dobave.«

No kljub vsemu vam ostaja tuji trg glavna usmeritev.

»Da, kajti če hočemo zagotoviti dolgoročno perspektivo podjetja, potem je izvoz edina rešitev. Povrh vsega pa se lahko tako znebimo cele vrste problemov, s katerimi se srečujemo na domačem trgu. Pri izvozu so pla-

»Izpraznili smo del proizvodnih prostorov in jih pripravili za prodajo,« pojasnjuje Janez Žnidaršič. »Na ta način bomo dobili realen denarni vir za izplačilo upnikov, hkrati pa tudi zmanjšujemo fiksne stroške, saj bomo zmanjšali površino proizvodnih prostorov, ki jih je potrebno vzdrževati.«

Medtem vodje posameznih programov pripravljajo razvojne vizije svojih sektorjev. Iz tega naj bi po besedah stečajnega upravitelja pripravi organizacijsko shemo bodočega podjetja, kajti Janez Žnidaršič hoče, da bi takoj po koncu stečajnega postopka začela nova firma, ki bo dobro delala in uspešno poslovala.

»V kolektivu je vzpostavljeno zaupanje in sodelovanje, tako da gledam na prihodnost z optimizmom,« je stečajni upravitelj končal svoj kratki prikaz stanja v Tenu, jaz pa sem ga še vprašal:

Občutek imam, da delate z veseljem in s prepričanjem, da bo vaš program uspel. Imam prav?

»Da, res je. Če ne bi verjel, da bom to delo lahko spjel, ga ne bi prevzel. Pomembno je tudi, da firma nima dubioz iz preteklosti, in dejstvo je, da ima ugled. Zdaj je treba razširiti trg in potem za prihodnost ne bo skrbi.«

L. J.

čila zanesljiva. Poleg tega smo ugotovili, da smo kljub večji obremenitvi gospodarstva pri nas napram tujini konkurenčni in se nam izvoz izplača.«

Ali imate oprijemljive argumente za to trditev?

»Kot veste je bil pred kratkim sejem ISH v Frankfurtu, kjer smo se predstavili. Ugotovili smo, da tehnološko in funkcionalno naši izdelki in oprema bistveno ne zaostajata za podobno opremo v razvitem svetu. Pokazalo se je tudi, da smo s cenami konkurenčni. Na tej osnovi smo doživeli tudi temu ustrezen odziv in se dogovorili za konkretno sodelovanje oziroma posle. Sedaj je potrebna le še operacionalizacija teh dogovorov. Tu pa se žal pojavljajo prej omenjeni problemi. Preprosto se tujcem zaradi naših razmer nikamor ne mudi. Nam pa se, kot sem že povedal.

Za nas je toliko hujše, ker moramo skrajšati normalno pot in čas, ki sta potrebna za osvajanje novih trgov. Ta čas je približno dve leti.«

Izvoz protihrupne kabine

Kljub vsemu, ali imate kak konkretne nov posel v tujini?

»V juniju bomo izvozili prvo kabino za največjega proizvajalca stikalnic v Evropi Schubertja. Če bomo s prvo kabino uspeli, imamo velike možnosti, kajti omenjeni partner potrebuje letno 300 kabin, kar daleč presega naše zmogljivosti. K temu naj dodam, da je kabina izdelana na osnovi naše dokumentacije in razvojnih rešitev, prav tako bomo kabino montirali v Švici pri kupcu stikalnice.«

Denar in zaposlenost

Kako je s poslovanjem in zaposlenostjo delavcev?

»Trenutno je zaposlenost polna. Res je sicer, da se občasno srečujemo s pomanjkanjem dela in ljudi pošiljamo na čakanje, vendar je to prej izjema kot pravilo. Glede poslovanja sem že veliko povedal prej. Pogoj gospodarjenja so hudi, temu ustrezni so tudi finančni rezultati. Poleg tega so znane obremenitve gospodarstva, kot tudi obrestne mere za kredite. Zato ekstra finančnih rezultatov ni moč govoriti. Skratka bolj je vse podobno boju za preživetje. Ne glede na to pa finančni kazalci niso neugodni. Z izgubo nismo poslovali in zaenkrat nam je uspelo zagotavljati likvidnost. Poleg tega, če sem malo ironičen, tudi plače izplačujemo na plačilni dan, torej 15. v mesecu.«

Ali ste ostali pri istem obsegu zaposlenih?

»Ne, ta se je v lanskem letu po poti naravne fluktuacije zmanjšal za 10 odstotkov, v letošnjem letu pa naj bi se po naših predvidevanjih za 15 odstotkov, vendar spet ne na silo. Eden od dosežkov je tudi to, da nam je uspelo ustaviti osip strokovnega kadra, celo izpolnili smo ga.«

Plače in kolektivna pogodba

Omenili ste strokovni kader. V lanskem letu ste imeli štrajk, ko se delavci niso strinjali z razdelitvijo osebnih dohodkov in stimulacijo strokovnega kadra. Kako je s plačami sedaj in ali vam uspeva slediti pogoje zapisane v branzni kolektivni pogodbi za kovinarje?

»Naj še enkrat pojasnim konflikt, ki je nastal med vodstvom podjetja in sindikatom v lanskem letu. Takratna izhodišča so bila v bistvu nastavljena tako, kot je to danes moč zaslediti v kolektivni pogodbi. Glede na to, da tega takrat nismo uspeli razrešiti, se s tem soočamo še enkrat, vendar mislim, da so sedaj s kolektivno pogodbo ta razmerja definirana.

Kar se kolektivne pogodbe tiče, jo jemljemo pri plačah kot izhodišče in jo poskušamo tudi realizirati. Toda glede na finančne možnosti nam to stoodstotno ne uspeva, vendar smo se približali vsaj 90 odstotkov zahtevane vrednosti plače. Vsem

zahtevam iz pogodbe je v teh razmerah težko ugoditi.«

Reorganizacija in tuja vlaganja

Ob koncu ukrepa družbenega varstva ste vzpostavili novo programsko organiziranost in že takrat ste povedali, da je to izhodišče za nadaljnjo reorganizacijo podjetja. Kako daleč ste sedaj in ali sploh razmišljate o kaki novi obliki organiziranosti?

»Resnici na ljubo vse energije nismo usmerili v reorganizacijo in iskanje novih oblik organiziranosti. Na nek način so bili organizacijski temelji zastavljeni že takrat, sedaj se pripravljamo le na zaključni korak. Skratka na tem področju se ne lotevamo revolucionarnih prijemov. Čeprav smo predvideli reorganizacijo v dve samostojni podjetji v Godoviču in Idriji in krovno podjetje že prej, se za ta korak nismo odločili, ker smo v konkretnih razgovorih s tujimi partnerji za sovlaganje pri ustanavljanju novih podjetij. Do tega bi tudi prišlo, če ne bi prišlo do zaostritve politične krize v Jugoslaviji. Zato smo se odločili, da v tem trenutku kljub vsemu v reorganizacijo gremo, s tem, da v obeh podjetjih pustimo odprte možnosti sovlaganja tujih partnerjev in bomo to izvedli, ko bodo pač razmere zrele za to.«

Kakšen bo medsebojni odnos novih podjetij?

»V Idriji bo ostalo podjetje s programom vrat, medtem ko v Godoviču za preostala dva programa ustanovimo samostojno podjetje. S tem, da bi naj naprej delovali kot programske samostojne enoti. Ob tem kaže povedati, da posode predstavljajo sorazmerno majhen odstotek celotne realizacije. Medtem ko je program kabin bil prenešen k posodam zgolj zaradi povsem drugačne in specifične marketinške obdelave, kot to zahteva klima.

Zaradi še zmeraj velike prepletenosti proizvodnje na obeh lokacijah, se bodo novi odnosi med podjetjema vzpostavili na

tržni osnovi, kajti le na ta način bo možno vzpostaviti kontrolo nad proizvodnjo. Krovno podjetje pa bo opravljalo za ob podjetji še naprej nekatere vitalne funkcije – finance, marketing in določalo bo poslovno politiko.«

Kaj pa povezava z IMP-jem?

»O neki trdnejši povezavi več ni moč govoriti. Ta je odvisna od medsebojnega sodelovanja, ki temelji na tržnih osnovah, predvsem z montažerji. Nenazadnje to kaže podatek o naši odvisnosti od IMP-ja kot kupca naše opreme. Pred ukrepi družbenega varstva smo mi znotraj IMP-ja ustvarili polovico naše realizacije, danes ta znaša le 20 odstotkov. To pa ne pomeni, da smo se z IMP-jem razšli, saj je z vsemi sodelovanjem korektno. Kaže pa na padec investicijske dejavnosti na eni strani, na drugi pa verjetno na padec tržnega deleža IMP-ja v investicijski dejavnosti. Lahko je tudi obratno, da smo se mi toliko bolj usmerili na iskanje možnosti plasmaja naše opreme izven IMP-ja, to je težko komentirati.«

Montaža Maribor je razvila tehnologijo za navijanje satovja za rototerme in takrat je bilo govora o tesnejšem tehnološkem sodelovanju z vami.

To že, toda ravno rototerm je pokazatelj, da so nove naložbe povsem usahnile, kajti to je izdelek, ki se ga vgrajuje v nove objekte. Naročila so se napram prejšnjim letom zmanjšala za več kot polovico.«

Prej sva bila pri izvozu in verjetno ste aktivni izvoznik. Kako ocenjujete, oziroma kako se odraža sedanj način odstopanja deviznih pravic na rentabilnost izvoza?

»Naš izvoz je rentabilen že na samem izhodišču, kajti mi ne izvažamo pod ceno. Smo aktivni izvozniki in nas sedanj način odkupa deviznih pravic približuje realni vrednosti našega izvoza, čeprav še zmeraj kljub »šticungi« ni moč govoriti o realnem tečaju, ampak le približku. Je pa res, da se pozitivno odraža na poslovanje.«

SEJEM ISH 91/FRANKFURT

Enakovredni z vodilnimi iz Evrope

Za Evropo je sejem v marcu v Frankfurtu to, kar je za prvošolčka abecednik. Področje klimatizacije, ogrevanja in hlajenja je na prelomu oziroma na robu načina izvajanja in priprave zraka. Energija je vedno dražja, zato so vsi sistemi in elementi, od distribucije do regulacije pripravljeni varčevanju z energijo.

ARIS d. d. eden izmed štirih

Zadnji nastop na sejmu ISH 91, kjer so se zbrali vsi, ki v Evropi želijo tržiti na področju klimatizacije, ogrevanja in hlajenja, nam je potrdil pravilno usmerjenost za trženje na evropskem trgu. Bili smo eni izmed štirih podjetij iz Jugoslavije. Na področju pogonov in ventilov smo se enakovredno vključili med vodilne v Evropi, zato lahko računamo na boljši plama naše proizvodnje.

Področje sejma

Alternativni viri

Z razliko prejšnjih let je področje izkoriščanja alternativnih virov potisnjeno na obrobje. Ostale so toplotne črpalke, predvsem večje, ki dopolnjujejo sisteme ogrevanja ali hlajenja. Sončna energija je skorajda izginila iz resnih projektov in je le dodatek (vendar mora biti cenen) k individualni gradnji.

Naprave za klimatizacijo

Vse naprave in vsi proizvajalci naprav imajo svoje ideje za izkoriščanje odpadne energije ali pa koristijo splošno veljavne principe.

Največ sistemov ima vgrajen ploščat rekuperator, ki je tudi

najcenejši in je njegov izkoristek največji. Regulacija takih sistemov je enostavna in sledi le osnovne parametre. Drugi sistemi so z vgrajenimi rotacijskimi rekuperatorji. To je dražja izvedba, vendar uporabna za reševanje dosti več problemov in lažje sledi zahtevnim regulacijam od tlaka, temperature do energije. Kombinacija sistemov oziroma sistemov z dvojnimi ploščnim rekuperatorjem (MINERGA) je sicer zelo zanimiv, vendar v primerjavi z znanimi sistemi tudi do 30% dražji. O ekonomski opravičenosti težje presojamo, saj se še le uvaja na trg, vendar ima nekaj posrečenih rešitev in izkorišča dosedaj neizkoriščene fizikalne pojave.

Elementi distribucije

Njihov design je neverjetno visok; v primerjavi s prejšnjimi leti pa ni vidnega napredka. Skoraj vsi izkoriščajo sistem zavrtinčenega zraka (DRALL efekt), ki poveča indukcijo in poda boljše kvaliteto zraka v prostor. Novost so stropovi, imenovani Kuhel – Decken, ki varčujejo z energijo v prostoru, saj dovajeni zrak pripravijo odvisno od toplotnih virov prostora.

Čisti prostori

Posebna veja v klimatizaciji so čisti prostori, ki so interesantni

Družbeni standard

Ste eno od podjetij, ki se zavzema za neke vrste pobot med podjetji IMP pri skladu skupnih porabe in ste predlagali zame njavo deležev in odkup preostanka vrednosti doma na Vojskem, kje se je zataknilo?

»Najprej naj povem, da smo mi kot IMP v povsem drugačem položaju, vsaj kar se doma na Vojskem tiče, kot ostala podjetja IMP-ja, ker krajani gledajo na ta dom in na lastnika rekoč IMP, vendar pod tem razumejo idrijski IMP in jih preostala IMP kaj malo briga. Na drugi strani je ta dom za krajane Vojskega neke vrste infrastrukturni objekt, če ne zaradi drugega, zaradi telefona. Hkrati s tem, da dom ni odprt, nastaja določena škoda. Ravno zaradi tega smo predlagali, da ta dom odkupimo po knjigovodski vrednosti, skupaj z Mariborčani pa smo se strinjali za ene vrste pobot – prenos deležev iz tistega dela premoženja, ki za nas ni zanimiv drugim podjetjem, ostali pa bi nam odstopili svoje deleže na Vojskem. Žal s tem predlogom nismo uspeli, ker očitno nekatera podjetja računajo na težke »solde« ki naj bi jih pokasirala z odpro dajo. No sedaj se cela zadeva prodaja, pa bomo videli. Sicer naša ponudba še zmeraj velja. Dejstvo je tudi to, da se mi za Vojsko ne potegujemo zaradi nekega profita, ki bi ga kovali na ta račun, ampak zgolj zato, da ni bi propadel. Po moji oceni je edina rešitev za dom, da ga prevzame neka družina, ki bo skrbel zanj in se z njim tudi preživljala.«

Lastninjenje

Kaj pa lastninjenje?

»Razen prej omenjenih tujih sovlaganj o tem še nismo razmišljali in čakamo, kako se bodo zadeve zakonsko razpletle, tako bomo pač lastnili podjetje. Po vedati moram, da s strani vodstva okrog tega tudi ni nobenih spekulacij. Mislim, da je prej potrebno usmeriti energijo v dobro poslovanje.«

J. Votel

zato, ker je vedno več tehnoloških postopkov, ki zahtevajo take pogoje. Zanimivi so predvsem z vidika regulacije in signalne tehnike, kajti priprava in razporeditev je identična z belimi prostori v bolnišnicah.

Split – sistemi

Skoraj vsi proizvajalci klimatske opreme oziroma elementov za klimatizacijo izdelujejo SPLIT Sisteme, enostavne in male za en prostor ali v kombinaciji do 14 prostorov. Tu igra vodilno vlogo regulacija in avtomatizacija. Upravljanje s sistemom mora biti enostavno in lično izvedeno. Sistemi morajo vsebovati čimveč možnosti varčevanja z energijo, saj so zelo prilagodljivi. Vodilna na tem področju so podjetja iz Japonske.

Plinska tehnika

Gledano z ekološkega vidika in vidika varčevanja z energijo je to prednostna panoga.

Za nas Slovence oziroma ARIS d. d., kot vodilno firmo na področju avtomatike v Sloveniji, ki ima 10-letni plan plinifikacije, je verjetno to velik in pomemben izziv.

Zaključek

Sejem ISH 91 je nakazal nekatere izmed smeri, ki so v Evropi vodilne, zato menim, da jih prazvoju in osvajanju tržišča moramo upoštevati in to s hitrim koraki, kajti čas oropa vse.

N. Antičević

OBISK V PROMONTU

Izkoristiti hočejo svoje znanje in zmogljivosti

Janeza Šosteriča, vodjo proizvodnje v IMP Promontu smo obiskali, da bi nam nekoliko podrobneje opisal, kako delajo v Promontovi delavnici, kakšne nove izdelke uvajajo in kaj snujejo za prihodnost. Prepričali smo se, da se v Črnučah dogaja marsikaj zanimivega.

»Promont je montažna firma in delavnica, ki so jo zgradili in opremili in so si jo zamislili kot servis za montažo,« je začel svojo pripoved Janez Šosterič. »V njej so pripravljali različne elemente in sklope, ki so jih nato monterji vgrajevali na objektih. Tradicija se nadaljuje in delavnica še danes pretežno dela za montažo. Če smo konkretni, je to 70 do 80 odstotkov vsega dela v delavnici.«

»Toda zaradi zmanjševanja naložb je začelo montaži zmanjkovati dela in zato ga ni bilo dovolj tudi za delavce v delavnici,« je nadaljeval Janez Šosterič. »Da bi rešili ta problem, smo začeli iskati nove trge.«

Kaj so naredili?

En ukrep je bil, da so svoje storitve oziroma izdelke ponudili tudi drugim montažnim podjetjem. Kljub očitnim pojavom zapiranja trgov v Jugoslaviji, pro-

Promontov plinski program zaključujejo **reducirke** in **valdoleti** (odcepi za priključek manjših cevi).

Vodni program

Tu je ponudba največja. Tudi v tej skupini najdemo **izolacijske kose** za preprečevanje elektrokorozije na vodovodih iz jeklenih cevi. Standardne dimenzije obsegajo paleto od 200 do 1600 milimetrov premera, po dogovoru pa se lahko prilagodijo tudi nestandardnim željam kupca.

Za vodovode nadalje ponujajo **celo paleto fazonskih kosov** (segmentnih lokov s prirobnicami ali brez njih, T-kosov, reduciranih in vmesnih kosov).

Promontova novost pa je **montažni kos**. To je poseben element, ki ga vgrajujejo v cevovode, da omogoča demontažo armatur v primeru morebitne okvare. Če bi vgradili armaturo brez takšnega vmesnega kosa, bi

videti preprosta le na prvi pogled, saj mora dimnik prenašati hude obremenitve – tako zaradi vremena od zunaj in še bolj zaradi dimnih plinov.

Nova Promontova generacija jeklenih prostostojećih dimnikov je odporna proti koroziji, zato je možno temperaturo dimnih plinov znižati, kar pomeni boljši izkoristek kurilnih naprav in prihranek pri gorivu.

Tuljave klasičnih šamotnih ali betonskih dimnikov postanejo zelo hitro prepojene z žveplom. Če v kurilnih napravah kurimo plin, se tuljava prepoji še s kondenzatom vodnih par, kar klasični šamotni ali betonski dimnik dokaj hitro uniči.

Klasične jeklene dimnike pa ogroža korozija in jim podaljšujejo življenjsko dobo z nekoliko višjo temperaturo, kar pa seveda ni energetsko varčno.

Zato so v Promontu razvili jeklene trislojne dimnike, ki so posebej primerni za objekte, kjer uporabljajo zemeljski plin, kjer imajo naprave za povečanje toplotni izkoristek ali pa kurijo odpadke. Notranja cev takega dimnika je iz nerjaveče jeklene pločevine, katere kvaliteto določijo na podlagi lastnosti dimnih plinov v konkretnem kurišču.

Izvedbe teh dimnikov so zelo različne, pač prilagojene različnim potrebam. Promontovci so jih postavili že kar precej na različnih koncih Slovenije, eden največjih (njegov zunanji premer je 1100 milimetrov, notranji pa 900) pa stoji v Elanu.

Vse te izkušnje pa so uporabne tudi pri sanaciji starih dimnikov. V takem primeru potisnejo v dimnik novo tuljavo iz nerjaveče pločevine, ki jo zaščiti s toplotno izolacijo in dimnik je kot nov. (Lahko bi celo rekli: boljši kot takrat, ko je bil nov). Zadeva je preizkušena v praksi: na primer v Kemijskem inštitutu Boris Kidrič ali stanovanjskem bloku na Tržaški cesti v Ljubljani. Na tem stanovanjskem bloku so namestili tri tuljave, visoke 30 metrov, kar je bil dokaj zahteven podvig, ki so ga opravili na veliko zadovoljstvo investitorja.

Dela po projektih

Toliko o bolj ali manj standardiziranih izdelkih iz Promontovega programa. Toda, kot pravi Janez Šosterič: »Poleg tipskih izdelkov delamo po posebnih projektih tudi vse drugo, kar je povezano s pločevino in cevmi.« Samo primer: za hidroelektrarno Mavčiče so naredili posebne drvolovce, ki varujejo turbine pred najrazličnejšimi predmeti, ki jih prinaša s seboj Sava.

In kakšni so načrti za prihodnost?

»Načrti?« se je nasmehnil Janez Šosterič. »Raje bom rekel želje. Želimo si, da bi v delavnici dosegli razmerje 50 proti 50 ali še rajši 60 proti 40 v korist dela za zunanje kupce oziroma naročnike.«

To ne bo lahka naloga. Kot ocenjujejo v Promontu, ni nobene možnosti za občutno povečanje proizvodnje v delavnici, če ne bodo začeli tudi izvažati.

»Začeli smo intenzivno obdelovati italijanski in avstrijski trg,« pravi Janez Šosterič. »Tu pa so seveda težave. Poleg političnih tudi tehnološke – pridobiti je treba ateste.«

Te naloge so se že lotili. Postopek pa ni kratek in predvsem ni poceni. Toda to je pač cena, ki jo je treba plačati za vstop na tuje trge.

Po lastnih ocenah imajo v okviru njihovega programa najboljše izvozne možnosti prehodni kosi za plinovode in izolacijske prirobnice tako za plin kot vodo. Razmeroma dobre so tudi možnosti pri dimnikih, kjer morajo še nekoliko znižati proizvodne stroške. Vendar tu ne gre za pretirano razliko in v Promontu so prepričani, da se jim bo to posrečilo.

Težko je po dobro uro trajajočem pogovoru izrehati dokončne ocene, toda v Promontu sem

imel prijeten občutek, da se trudijo čim bolj izkoristiti svoje znanje in zmogljivosti. Resnično imajo v ognju več želez.

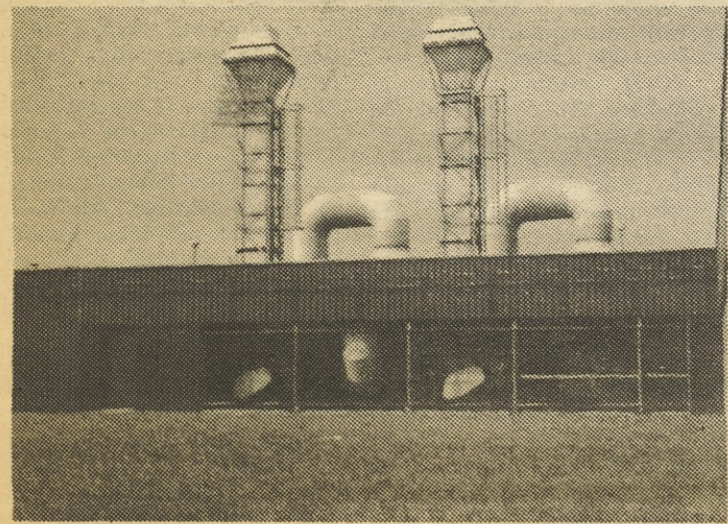
»Moja deviza je, da se je treba prilagoditi stranki,« pravi Janez Šosterič. »Narediti je treba vse, da kupcu ustrezemo tako glede roka, kvalitete in morebitnih posebnih želja. To se mora začeti

že pri ponudbi, ki jo skušamo poslati v najkrajšem možnem roku in konča pri izvedbi s tem, da naredimo izdelek pravočasno in v obljubljeni kvaliteti.«

Mimogrede: med najinim pogovorom sta vodjo Promontove zmotila dva telefonska klica. Obakrat je šlo za poslovne partnerje, ki so želeli določene iz-

delke dobesečno čez noč. Urpa je bila pol dvanajstih. Nekaj pogovorov s sodelavci, nekaj usklajevanj in sporočil: »Ja, lahko pridete jutri po deseti uri.«

Kot torej pravi Janez Šosterič: »Organizirani smo tako, da smo čim bolj mobilni in vedno skušamo ustreči vsakemu naročniku,« mu seveda verjamem. (I)



daja Promont danes po vsej državi. Tako na primer kar precej obdelujejo s hrvaškimi podjetji, pa tudi z vojvodinskimi in srbskimi. Težko je reči, kako bo v prihodnosti, toda danes je dejstvo, da Promont montažna podjetja v drugih republikah poznajo in da se nanj obračajo z naročili.

Druga smer, v kateri so začeli delati, je odpravljanje uvozne odvisnosti. To velja predvsem za elemente za gradnjo plinovodov, sicer so bili prej povsem odvisni od uvoza. Zato so razvili nekatere elemente, pridobili ateste in jih začeli izdelovati sami. S tem so ubili dve muhi na en mah: imajo dodatno delo za delavnico, hkrati pa odpade potreba po uvozu.

Tako so v Promontu razvili že kar široko paleto standardiziranih izdelkov, ki jih razvrščajo v štiri programe:

- plinski program,
- vodni program,
- ekološki program,
- dimniki.

Poglejmo nekatere značilne izdelke posameznih programov!

Plinski program

Pomembna skupina izdelkov v tem programu so **izolacijske prirobnice**, ki jih vgrajujejo v jeklene cevovode, da z njimi preprečujejo poškodbe zaradi elektrokorozije. Promont ponuja standardizirane elemente s premeri od 50 do 500 milimetrov in a tlake od 16 do 100 barov, po dogovoru pa lahko naredijo tudi prirobnice drugačnih dimenzij in akov, pač v skladu s potrebami naročnikov.

Novejši izdelek so **prehodni osi plastika – jeklo**. Potreba po akem montažnem elementu se je pokazala v zadnjem času, ko ačenjajo v plinovodih vse bolj porabljati plastične (poliureanske) cevi. Prehodni kos je potreben pri priključevanju takšnega plastičnega cevovoda na železno plinsko napeljavo, ki mora biti po predpisih jeklena. V Promontu izdelujejo ustrezne prehodne kose za vse vrste plastičnih cevi, ki se uporabljajo pri is.

se lahko zgodilo, da je zaradi velikega pritiska kasneje sploh ne bi več mogli odstraniti. Montažni kos s svojo možnostjo spreminjanja dolžine ta problem učinkovito reši.

Ekološki program

V tem programu se ukvarjajo predvsem z napravami za čiščenje odplak. Tukaj seveda o popolni standardizaciji ne more biti govora, saj je vsaka naprava namenjena povsem določenim odplakam in je zato narejena po posebnem projektu, da bi najučinkoviteje odpravila problem – to je odstranila umazanijo.

Velik objekt, s katerim so Promontovci dokazali svoje znanje na tem področju, je flotacijska čistilna naprava Perutnine Ptuj. Uspešno deluje tudi njihova paketna čistilna naprava, ki je zelo primerna na primer za manjše proizvodne obrate.

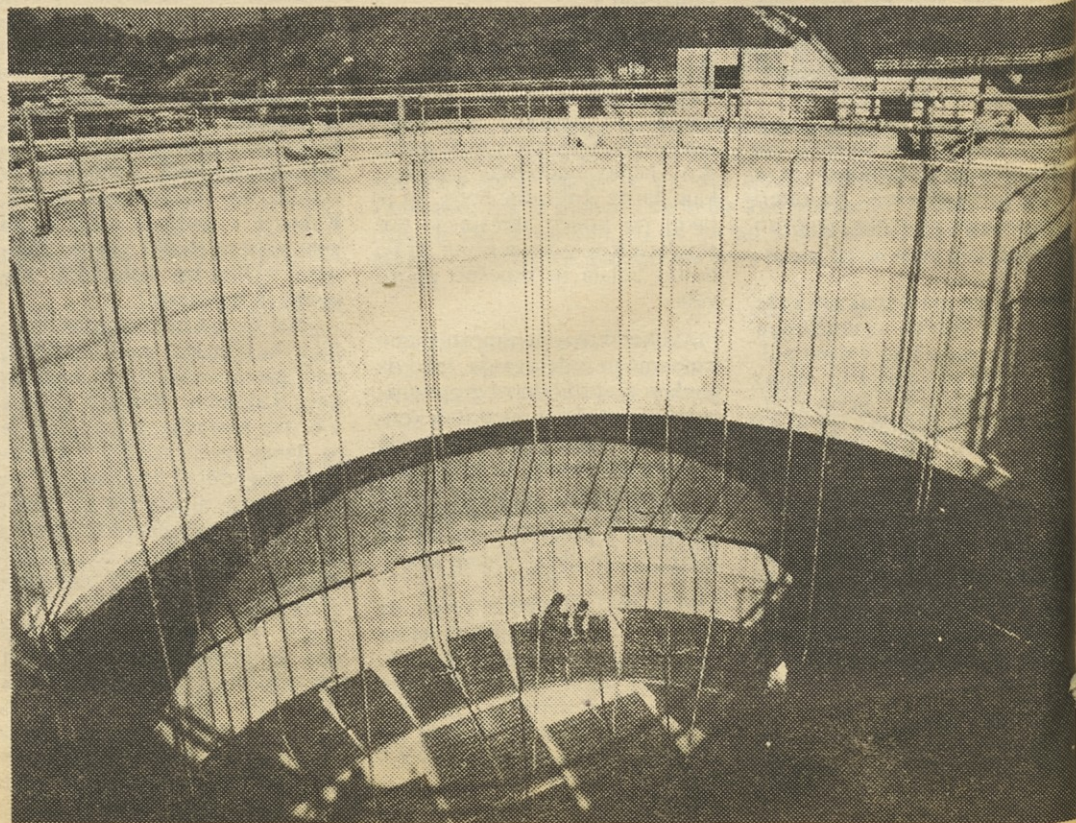
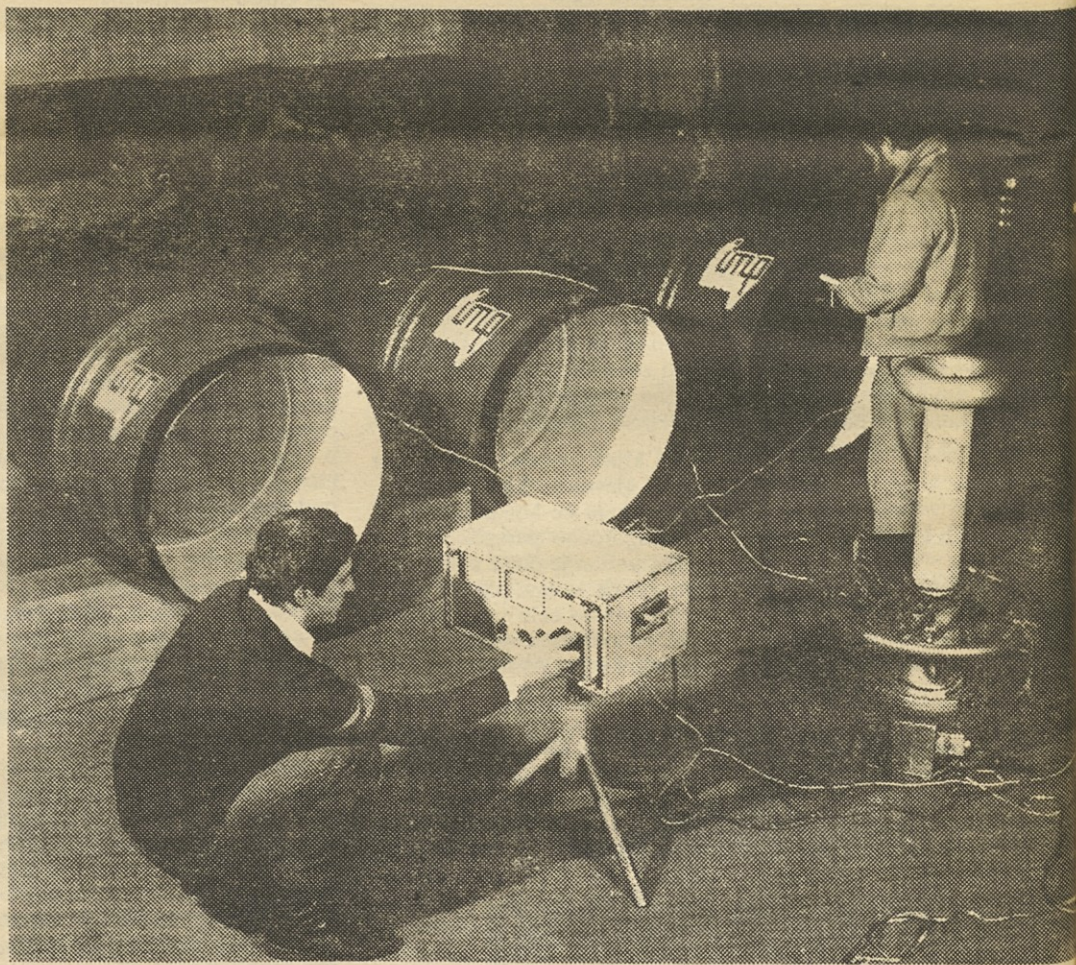
V Promontu so naredili tudi pilotno čistilno napravo, ki so jo uporabili v obratu Koto v Zalogu. S tako napravo poskusno obdelujejo del odplak, pri čemer dobijo zelo natančne podatke, da potem lahko naredijo projekt za pravo čistilno napravo. Drugo pilotno čistilno napravo so naredili za Rižanski vodovod.

Seveda pa so tudi v tem programu določeni izdelki standardni. Tak izdelek je **ozračevalna blazina**, ki je sestavni element biološkega čiščenja odpadnih voda in mulja. Ta naprava v odplake ali mulj dodaja kisik, ki pospešuje biološko razgrajevanje in na ta način odplake čisti. Osemdeset takšnih ozračevalnih blazin so vgradili v mestno čistilno napravo na Jesenicah, kjer brezhibno delujejo že dve leti.

Toda v Promontu že razmišljajo tudi o novih možnostih za uporabo teh naprav. Ena od njih je projekt, da bi zračne blazine uporabili za izločanje škodljivih snovi iz pitne vode, uporabljali pa bi jih lahko tudi za bogatenje vode v ribogojnicah.

Dimniki

Dimnik je navsezadnje lahko jeklena cev. Seveda pa je zadeva



Sinteza zaključena

V Colorju, ki ga je lansko leto doletela katastrofa, saj je pred približno letom požar skoraj v celoti uničil energetske del proizvodnje, so sedaj pred uspešnim zaključkom sanacije. Levji delež pri sanaciji oziroma obnovi in novogradnji so opravili monterji mariborske Montaže.

Požarno ogrožene cone

Dela na energetskem delu so se začela že konec lanskega leta in smo jih podrobneje že predstavili. Hkrati z zaključkom prve faze, je Energoinženiring, katerega podizvajalci so bili Mariborčani, pridobil dela na naslednji fazi, t.i. sintezi. Tudi za ta del instalacij so bili roki izredno kratki, saj je bil rok za zaključek grobih instalacijskih del prvi april. Tako kot v prvi fazi so tudi v tej bila dela izredno zahtevna, saj so se po besedah vodje operativne izvedbe Rudija Uranjeka srečali s tremi povsem različnimi vodi, ki so odvisni od zahtev proizvodnega procesa. V sintezi so surovinski, produkti in agresivni vodi. Najbolj zahtevna dela so bila na agresivnih vodih, ki so izvedeni iz visoko kakovostnih nerjavečih materialov. Tako materiali kot sama izvedba so bili opravljeni po DIN predpisih. Poleg tega so bile pri izvedbi upoštevane še dodatne varnostne zahteve. Vse to je bilo potrebno, da bi se izognili nevarnosti požara, ki je pri termičnih oljih, ki dosegajo nekaj čez 300 stopinj temperature, velika. V posebni kakovostni izvedbi so tudi vse črne cevi.

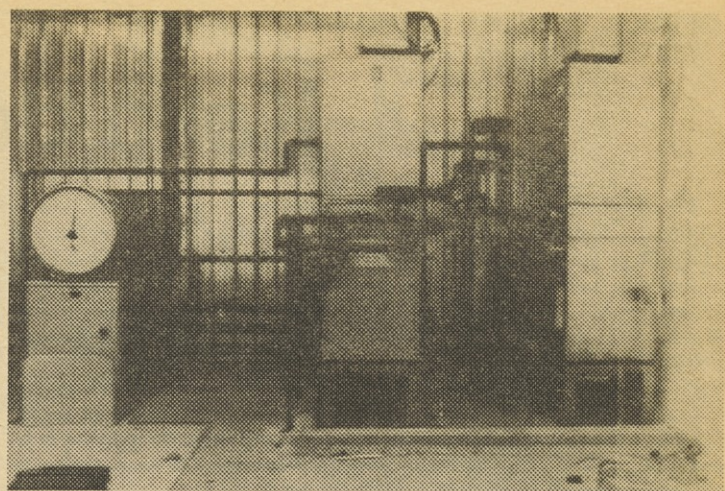
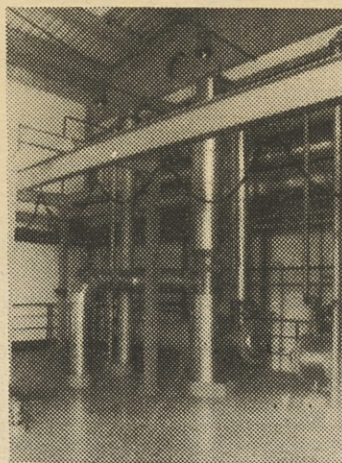
Rudi Uranjek nam je povedal, da s samo izvedbo ni bilo večjih težav, saj je bila projektna dokumentacija tako za prvo kot za drugo fazo dobro pripravljena. Poleg sinteze so Mariborčani iz-

bila naložba dobro pripravljena. Kot smo že zapisali, to dokazuje projektna dokumentacija, poleg tega pa tudi specifikacija materialov, ki ni bistveno odstopala od predvidenih zahtev v projektih.

Ravno takšna priprava je zahtevala od vseh izvajalcev visoki profesionalni pristop, da so lahko sledili zahtevam investitorja tako s kakovostjo izvedbe kot tudi s samimi roki, ki so bili določeni za izvedbo. In tu Mariborčani niso zatajili, saj so dela uspeli zaključiti v predvidenih rokih. Do prvega aprila, ko je bil rok za dokončanje druge faze naložbe, so s tem tudi uspeli. Rudi Uranjek je poudaril, da so sledili zahtevam investitorja. Ob tem je poudaril, da to, da se konec maja še zmeraj nahajamo na gradbišču, ne pomeni, da se niso uspeli držati dogovorjenih rokov, kajti s prvim aprilom je bil mišljen zaključek grobih instalacijskih del.

prečju delalo do petdeset monterjev.

Na to, da so lahko dela uspešno zaključili, so v veliki meri vplivali dobavitelji opreme, ki so jo sami morali dobaviti. Kljub velikim naporom, ki jih je potrebno vložiti za opremo in



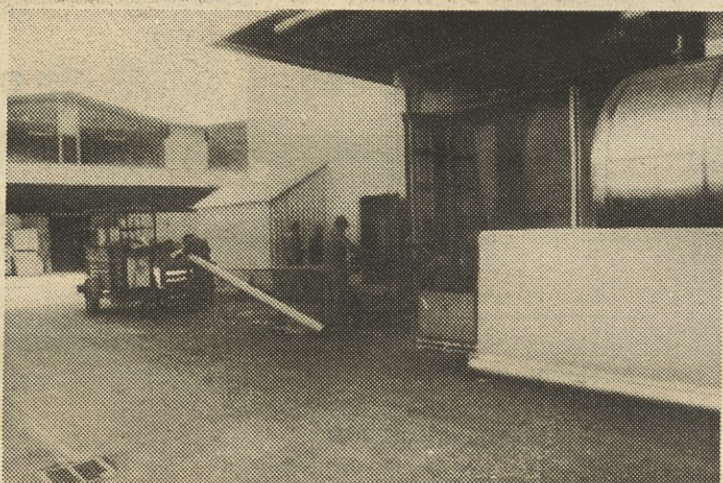
gareto v potoček za tovarniško ograjo. Pomislite, celo cigareto, le dva dima mi je uspelo »izsati« iz nje.

Investitor in vodja projekta

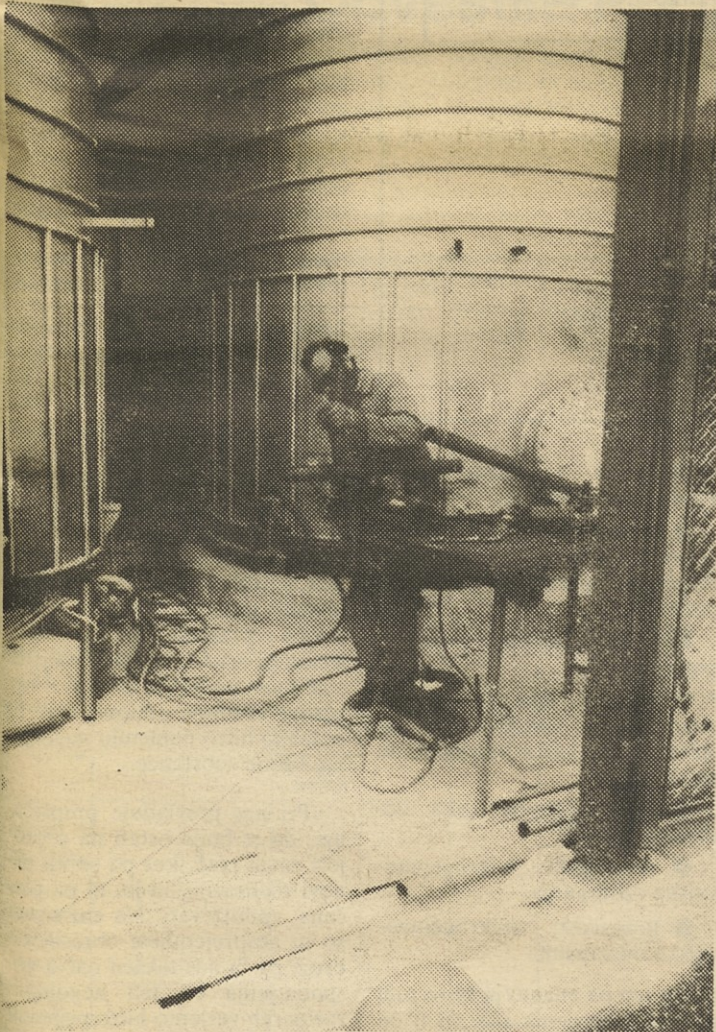
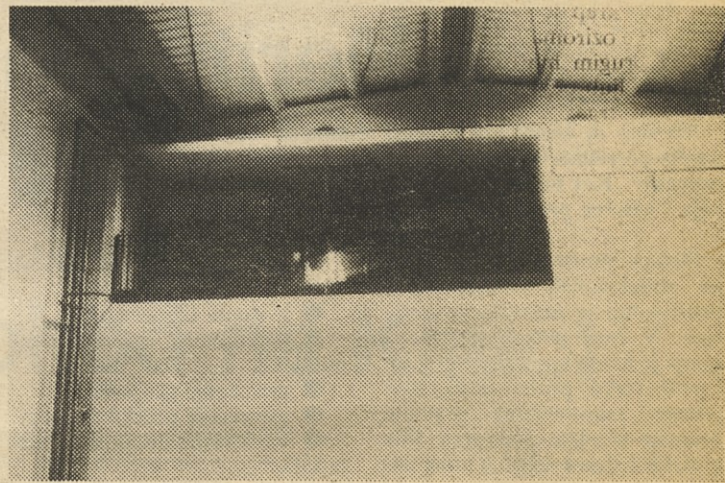
Naj zaključim. Mariborčani so se na Colorju izkazali in nedvomno so si s tem objektom dobili izredno referenco, s katero lahko nastopijo brez srāmu v razvitem svetu. Poleg tega pa so pokazali izredno prilagodljivi-

vost in profesionalnost, kajti na tem objektu se niso srečali s pomilovanjem. Zahteve s strani investitorja in vodje projekta, ki ga je s strani Energoinženiringa vodil g. Mrhar, so bile izredno visoko zastavljene, kar je tudi razumljivo glede na jasno definiran cilj, zato tudi niso izbirali sredstev, da so cilj dosegli. Vse to pa je Mariborčanom očitno uspelo uresničiti na zavidanju vredni kakovostni ravni.

J. Votek



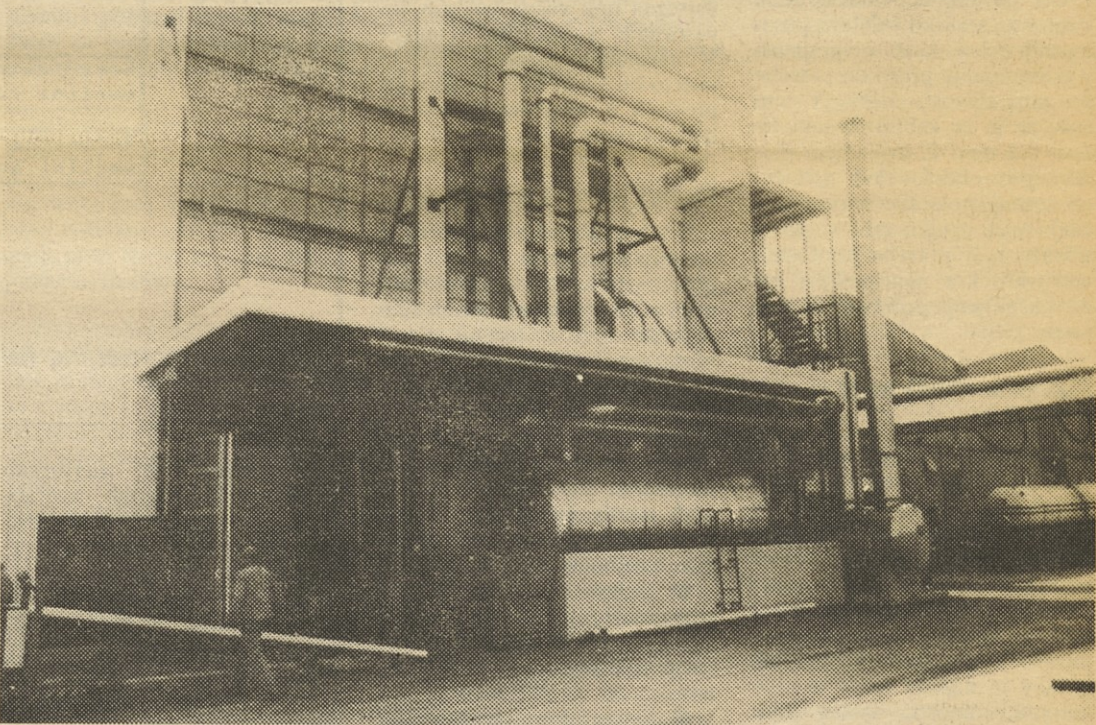
materiale iz uvoza, so vse uspeli zagotoviti pravočasno. Po besedah Rudija Uranjeka je opazen tudi nov veter pri domačih proizvajalcih opreme, še posebej znotraj IMP-ja. Prej so se proizvajalci obnašali precej monopolistično, sedaj pa so se kolikor se je le dalo prilagajali zahtevam monterjev in so opremo dobavljali pravočasno. Pri tem poslu so Mariborčani zlasti veliko sodelovali s Klimatom, ki jim je dobival klimate in Itakom, ki je izdelal 11 različnih posod in to pretežno tlačnih iz nerjavečih materialov. No, poleg pravočasnosti izdelave je Rudi Uranjek pohvalil tudi kakovost izdelave.



V začetku maja je bil opravljen tehnični pregled, kjer je bilo ugotovljeno, da so vsa dela solidno zaključena. Opravljene so tudi meritve in prvi tlačni preizkusi, ki prav tako dokazujejo, da so vse instalacije v skladu z zahtevami. Res je sicer, da na razvodih za termično olje še niso opravili t.i. vročih preizkusov, ampak samo hladne, to pa zaradi tega, ker tuji partner še ni dobavil vse opreme, ki pa bo prišla v teh dneh.

Požrtvovalnost delavcev

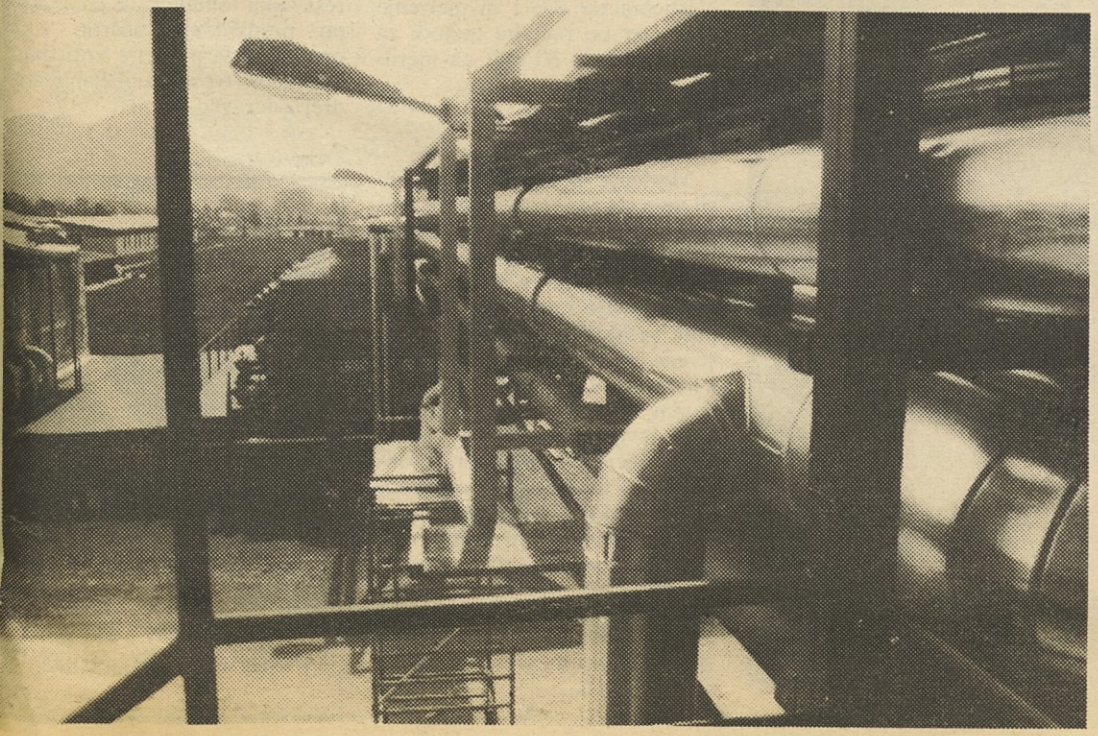
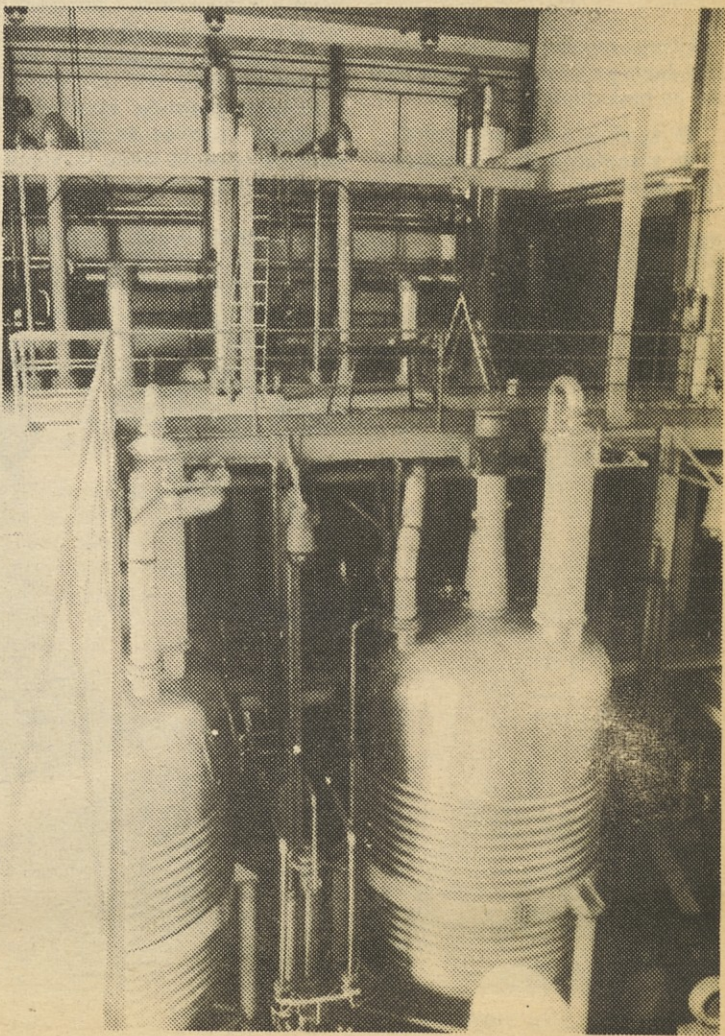
Tempo dela, ki so ga narekovali izredno kratki roki, je bil izredno hud, pravi Rudi Uranjek. Ob tem mimogrede pomeni, da je bila pripravljenost delavcev za delo ne glede na pogoje in tudi glede delovnega časa izredna, saj ni bil problem delavcev pridobiti za delo v nadurah, kot tudi ne ob sobotah ali nedeljah. Kot pravi, je vprašanje, če bi se tako dalo delati še pred nekaj leti, ko je kljub vsemu vladala določena gotovost, vsaj kar se zagotovljenega dela tiče. Zato, kot pravi, del zaslug za tako dobro delo, lahko pripisemo trenutnim gospodarskim okoliščinam, da so delavci še bolj pripravljeni delati, kot je to bilo v preteklosti. Na sintezi, kjer je bil obseg del vsaj enkrat večji kot na kotlarni, je v pov-



Kajenje

Nekaj obrobni težav na gradbišču so povzročale cigarete. V Colorju, že ob vstopu na tovarniško dvorišče naletite na velike izredno dobro vidne zapise KADITI PREPOVEDANO in tega se v tej tovarni tudi držijo. Poleg napisov, nad tem bedijo še gasilci, ki ob čikih ne poznajo milosti. No, predstavljajte si vsaj večino monterjev brez čika.

Redki so, boste rekli. No vodja mariborske operative Rudi Uranjek je eden od tistih, ki mu ni bilo ravno prijetno krotiti razvade monterjev. Zaradi tega se je pogosto znašel v navzkrižnem ognju, med zahtevami in predpisi, ki veljajo na tovarniškem dvorišču in v sami tovarni ter razvado monterjev. To je bilo v začetku toliko hujše, pravi, ker monterjem preprosto ni šlo v račun, da je varjenje možno, kajenje pa ne. No, pa so se kljub vsemu vsi prilagodili. Monterji so dobili svoj prostor s peskastimi pepelniki in vodi, kjer so se lahko naužili »opojnosti tobaka«. Postopoma se je vključil tudi kontrolni mehanizem, ki je zaviral »podzavestni avtomatizem« prižiganja cigaret. Tega morda niti ne bi verjel, če sam ne bi bil podvržen tej razvadi in sem po opozorilu Rudija Uranjeka moral z veliko žalostjo in malo togote odvreči skorajda celo ci-



BLISK

Kako doseči polno zaposlenost?

V zadnjem obdobju ga ni podjetja, ki se ne bi »preštevalo«, kot je popularen termin za določanje presežne delovne sile. V nekaterih podjetjih so tovrstni ukrepi dosegli že drastične dimenzije. Blisk klub zaostrenim razmeram na trgu zaenkrat še ni zapadel v pretirano brezposelnost. Po besedah vodje kadrovske službe Andreja Zadravca, je v podjetju že čutili probleme podzaposlenosti določenega števila delavcev.

Po svoje dosedanja visoka zaposlenost delavcev v Blisku prese- neča, saj je Blisk v veliki meri odvisen od naložb v pomurski regiji. V tej so poleg tega, da je manj razvita, povsem usahnile naložbe in je poleg tega šlo v stečaj gradbeno podjetje Pomurje. Ob vsem tem se je močno razmahnil še zasebni sektor. Ne glede na vse te okoliščine se v Blisku pojavlja problem brezposelnosti predvsem zaradi kvalifika- cijske strukture zaposlenih in le delno zaradi pomanjkanja progra- mov ali dela.

Pomanjkanje kleparjev

Na področju strojnih instalacij se v Blisku srečujejo z že sko- rajda kroničnim pomanjkanjem dela, ki pa je veliko predvsem pri ogrevanju in vodovodu. Pov- sem drugačen položaj pa je s klimo in krovsko kleparskimi deli. Na tem področju so že ne- kaj let nazaj prezasedeni in se že

nekaj časa ne glede na letni čas srečujejo s pomanjkanjem delav- cev, medtem ko na elektro od- delku zasedenost niha.

V proizvodnji se srečujejo z za ta čas kroničnim problemom, namreč pomanjkanjem lastnih programov. Glede na velikost in število zaposlenih v proizvodnji, je nekaj povsem normalnega, da

se Blisk ni usmerjal na pretirano razvijanje lastnih programov, ampak je predvsem zaposloval svoje zmogljivosti s kooperacij- skimi posli. Žal je kriza ravno pri tovrstnih proizvajalcih najbolj drastično pokazala zobe. Na eni strani zmanjšan obseg proizvod- nje, na drugi strani pa težave podjetij, s katerimi je Blisk sode- loval kot kooperacijski partner, so potegnile za sabo zmanjšanje naročil ali celo prekinitve sode- lovanja.

Ob tem se sicer zastav- lja vprašanje ekonomičnosti to- vrstnih potez partnerjev. To pa iz enega samega razloga, kakor- koli obračamo, podjetje, ki se je odreklo kooperacijski proizvod- nji, s tem ni prišlo do nobenega prihranka, kvečjemu rešuje soci- alne napetosti v lastnem po- djetju.

Kljub vsemu ne kaže zaobiti lastnega Bliskovega proizvod-

nega programa. Tudi na tem po- dročju se je v lanskem letu nji- hov tržni delež nekoliko zmanj- šal, in sicer predvsem pri oljnih garniturah in to na račun lanko- letnega sproščenega uvoza, letos pa se odraža v manjši kupni moči prebivalstva.

Režija: proizvodnja

Andrej Zadravec je ob vsem tem opozoril na problem struk- turnega neskladja med zaposle- nimi.

Pred dobrimi 15 leti, ko je Blisk štel 360 zaposlenih, je bilo v takrat še »zlatih časih« zaposle- nih v režiji 117 delavcev ali do- brih 32 odstotkov. Danes, ko je v Blisku zaposlenih 240 delav- cev, jih je od tega v režiji 87 ali dobrih 36 odstotkov. Skratka obseg režijskih stroškov se je po- večal.

Definiranje viškov in priprava programov

»Na račun omenjenih neskla- dij in zaostrenih gospodarskih razmer smo prišli do zaključka, da poslovanje v podjetju rati- onaliziramo. Kot je rečeno, sre- čujemo se z dvema problemoma, na eni strani s pomanjkanjem, na drugi pa s presežki delavcev. Po grobih ocenah, ki smo jih opravi- li v vodstvu podjetja, imamo v tem trenutku okrog 50 delav- cev presežka,« pravi Andrej Za- dravec.

Malo čudna matemati- ka, pripomnim, na eni strani pomanjkanje, na drugi presežki.

»V kolikor ne bomo zarezali v obstoječo sestavo zaposlenih po oddelkih ali programih je temu zares tako. Kot sem prej omenil krovsko kleparska dela in klimatizacijo, sem poudaril, da je že nekaj časa opažamo po-

manjkanje delavcev v tej dejav- nosti. Ne glede na trenutne raz- mere je ta dejavnost še zmeraj polno zasedena in tako rekoč razprodana. To pa je že dovolj zanesljiv podatek za neko nor- malno načrtovanje potreb po de- lavcih in nam odpira možnost prekvalifikacije določenega šte- vila monterjev ali drugih delav- cev za ta program. Na ta način se izognemo prijavljanju dejanskih viškov na skupnosti za zaposlo- vanje in materialnih obveznosti, ki izhajajo iz tega naslova. Poleg tega računamo, da bomo del presežnih delavcev lahko zapo- slili v novem programu. Preo- stali presežek pa bi po načrtih poskušali rešiti z dokupom let, in to za delavce, ki imajo pogoje za predčasno upokojevanje ali z osta- limi možnostmi redne upokoji- tve. Nedvomno bo najbolj radi- kalno nujno zarezati v režijo, toda ne v smislu odpuščenja, ampak iskanja produktivne zaposle- nosti,« je nadaljeval Andrej Za- dravec.

Res je sicer, da število predvi- denih ali ocenjenih viškov pre- sega zakonsko določilo 10 od- stotkov – gre za dvajset odstot- kov delavcev, zato podjetje pač mora prevzeti del odgovornosti za predvidene presežke.

Plače in kolektivna pogodba

V Blisku se ne morejo pohva- liti z nadpovprečnimi plačami.

V tem trenutku celo zaostajajo za določili splošne kolektivne pogodbe. Gledano skozi optiko finančnega položaja podjetja, bi po besedah Andreja Zadravca lahko sledili omenjenim zahte- vam, vendar se ob tem odpirata dve dilemi. Na eni strani se za- stavlja vprašanje, ali je na račun plač smiselno povzročiti likvid- nostne probleme. Blisk ima v tem trenutku velike probleme z neplačevanjem, kot vsi ostali, poleg tega ima še veliko odprtih terjatev do propadlega Pomurja.

Na drugi strani pa jih tepe omeji- tev mase za osebne dohodke.

Andrej Zadravec pravi, da se ves čas vrtijo na meji z določeno maso za osebne dohodke. Po njegovi oceni bi v tem trenutku morali povečati maso denarja za osebne dohodke skoraj za polo- vico, da bi zadovoljili zahteve iz kolektivne pogodbe. Tega pa le niso v stranju pokriti. Edina možnost, ki jo v tem trenutku vidi, je izplačilo dela plač v vred- nostnih papirjih. Ob tem se za- stavlja vprašanje, ali je v tem trenutku vredno tvegati finančno stabilnost podjetja, in zaiti v ne- gotove kreditne odnose, kajti to bi lahko hitro pomenilo načenja- nje lastne substance.

»Pri nas prevladuje prepriča- nje, da je bolje ostati na obsto- ječi ravni plač, kot pa se na os- novi realizacije, ki je, ni pa pla- čana, zadolževati. Na eni strani so tu nesprijemljive obresti, na drugi pa bi nas takšen način go- spodarjenja ob teh negotovih razmerah verjetno hitro pripeljal do stečaja. Zato se mi zdi pot reševanja tehnoloških presežkov po predvidenih načrtih rati- onalna in za podjetje koristna,« zaključuje svoje razmišljanje An- drej Zadravec.

J. Votek

Meritve in kontrola kakovosti

Merilna in kontrolna tehnika dobivata vedno večji pomen, ker dajeta potrebno osnovo za pridobitev informacij na ravni določenih procesov. Kot enakopravna komponenta se merilna tehnika vklju- čuje v celoten proizvodni proces.

Pomen merjenja in kontrole na obdelovalcih v industrijski proizvodnji se neprestano pove- čuje. V času uvajanja parnega stroja je imela kontrola mer v ta- kratni ročni proizvodnji samo pomen zagotavljanja pravilne funkcije izdelka. Takrat je bila merska točnost okoli 1 mm po- polnoma zadostna.

Ob uvajanju obdelovalnih strojev za serijsko izdelavo posa- meznih delov, ki so se vgrajevali v sklope, pa je prišlo do potrebe po zamenljivosti delov. V tem času se je že zahtevala natanč- nost 0.1 mm. Z uvajanjem mo- dernejših obdelovalnih strojev, ob zoženju toleranc in ob pove- čanju vseh drugih zahtev, pa se pokaže tudi potreba po točnih meritvah, kot nepogrešljivi os- novi krmljenja proizvodnih pro- cesov.

Naloge in učinek merilne tehnike

Število nalog, ki jih mora me- rilna tehnika izpolniti v različnih vrstah izdelovalnih procesov, bi lahko razdelili po mestu uporabe in glede na strategijo, pri čemer pa je prednostna naloga zagotav- ljanje rezultata izdelave. Zahtev- nost in obseg merilne tehnike narašča s številom obdelovalnih strojev in naprav ter s stopnjo avtomatiziranosti, kakor tudi s prilagodljivostjo celotnega si- stema.

Učinek merilne tehnike v pro- izvodnem procesu naj bi se odra- žal na naslednjih področjih:

- zgodnje odkrivanje napak,
- avtomatizacija nadzora nad procesom.

- povečanje prilagodljivosti vplivnih faktorjev,
- zvišanje kakovosti,
- zmanjšanje obremenitve okolja
- povečanje gospodarnosti,
- povečanje produktivnosti,
- varčevanje energije in ma- teriala.

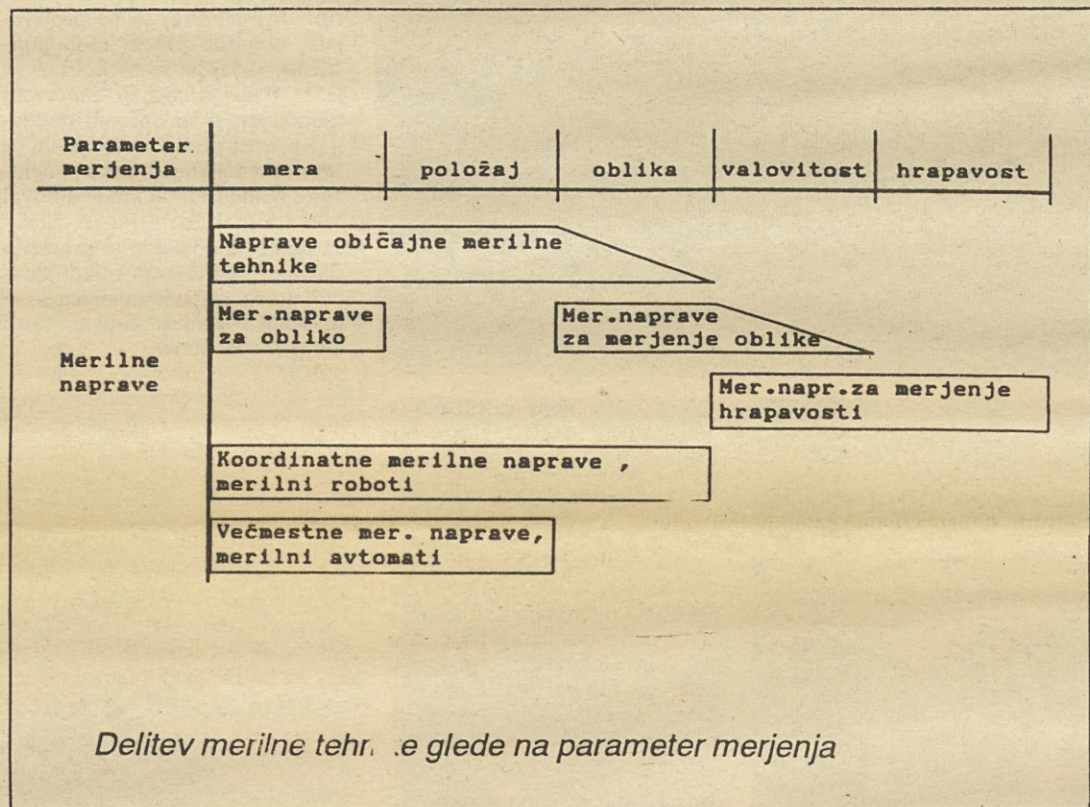
Tem učinkom naj bi bila ustrezna tudi višina sredstev in- vestiranih v merilno tehniko. V normalnih razmerah naj bi bilo to od 12 do 20% vlaganj pri procesih z integriranimi sistemi zagotavljanja kakovosti.

Delitev merilne tehnike

V tehnološki merilni tehniki je na razpolago vrsta merilnih na- prav, meril kalibrov in podobnih priprav za enostavne in tudi za- htevnije meritve, ločeno za po- sebne merilne naloge in univer- zalne ter z ročnim in samodejnim pogonom.

Tehnološko merilno tehniko bi po namembnosti lahko razde- lilili takole:

- merila in naprave za po- sebne meritve (zagotoviti funk- cijo, toleranco, krožni tek...)
 - kalibri, normali, etaloni (zagotoviti zamenljivost, natanč- nost serija oz. natančnost pri ma- sovni izdelavi, zagotavljanje to- leranc...),
 - univerzalne merilne na- prave (korektura izdelave, krml- ljenje proizvodnih procesov, podpora računalniško podpr- temu sistemu zagotavljanja ka- kovosti CAQ).
- Celotno področje merilne in kontrolne tehnike bi glede na možnost uporabe lahko razvrstili v naslednja področja:



- merjenje v merilnicah v normalnih pogojih uporab- ljamo predvsem za posebne me- ritve, ob ustreznih stopnji univer- zalnosti in prilagodljivosti ter vsemi časovnimi možnostmi za temeljito raziskovalno in raz- vojno delo, časovno pa ta vari- anta ne ustreza predstavam pri sprotni kontroli obdelovancev v proizvodnem procesu.

● meritve in kontrola, ki spremlja proizvodni proces; na- prave so nameščene ob pretoku obdelovancev; kontroliramo lahko le, če obdelovanec izlo- čimo iz procesa, ga izmerimo in vrnemo; povratne korekturne informacije so možne le ročno

oz. posredno od merilnih na iz- delovalne naprave.

● meritve v proizvodnem procesu iz integriranimi meril- nimi sistemi, ki so dejanski cilj zaokroženega izdelovalno kon- trolnega sistema; težki pogoji proizvodnega procesa in vplivi okolja pa zahtevajo od merilnih naprav določene specifične last- nosti.

Stanje v naši merilnici

V naši merilnici imamo pokrite vse na sliki omenjene parametre merjenja:

- mera, položaj, oblika (Ko- ordinatni merilnik DEA Omi- cron 001),

- oblika, valovitost (Mahr Formtester MMQ 3),

● valovitost, hrapavost (Hommel T1000). Posamezni parametri pomenijo naslednje:

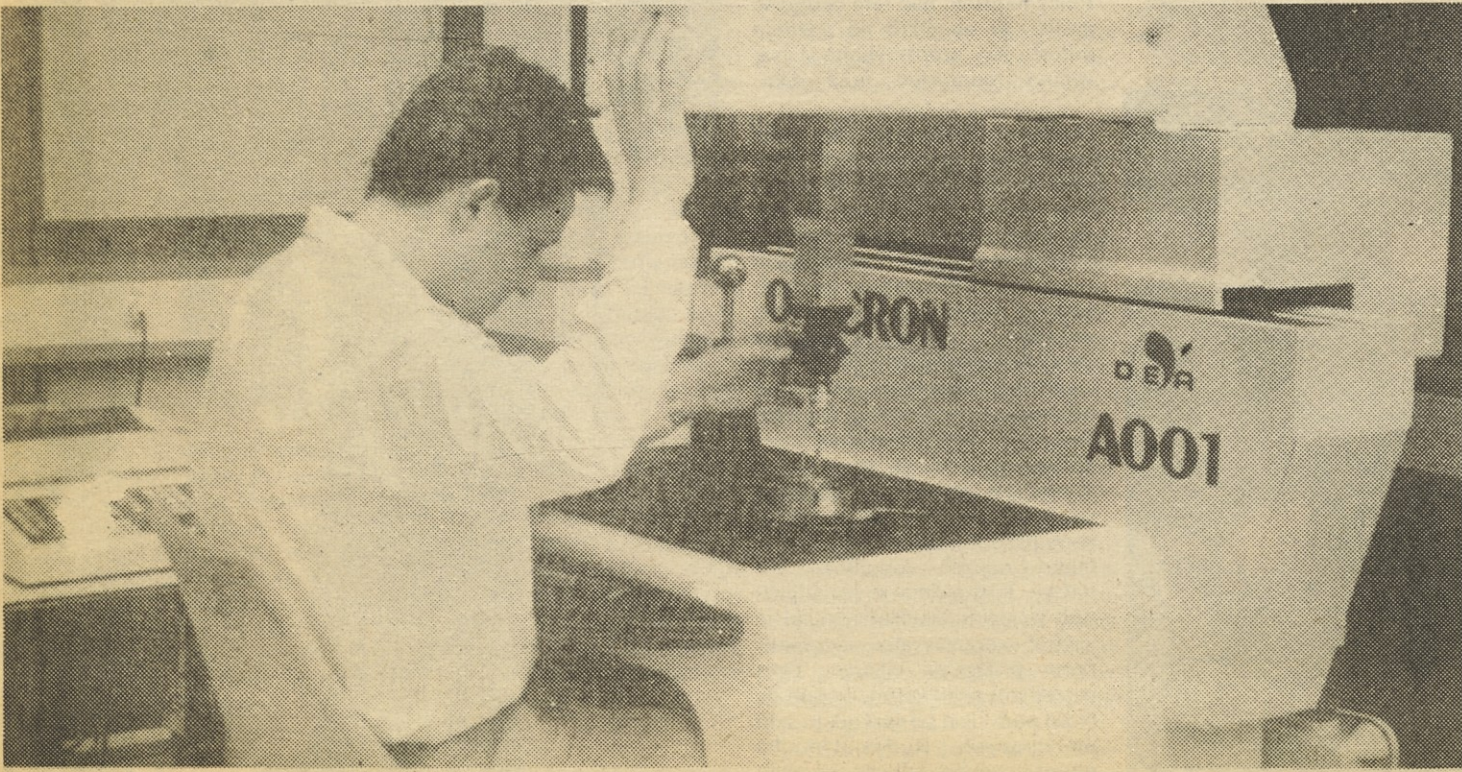
- mera: različni premeri, koti, globine...
- položaj: lega določenega elementa v kordinatnem si- stemu, ki se lahko vzpostavi na merjencu,
- oblika: geometrijska od- stopanja,
- valovitost: mikrogeome- trijska odstopanja,
- hrapavost: mikrogeome- trijska odstopanja.

Poleg teh pa imamo pokrito tudi področje merjenja sile od 0 do 500 N na merilniku Reichert elasticometer RE 1 in merjenje zobnikov po radialni metodi za razmik osi do 80 mm na me- rilniku Carl Mahr.

Zaključek

Merjenje in kontrola kakovo- sti nam seveda sama zase ne mo- reta prinesiti ustrezne kakovosti izdelkov, kot si mnogi narobe razlagajo. To je le člen ugotav- ljanja stanja izdelka na njegovi poti snovanja in izdelave. Bi- stvena za sistem zagotavljanja kakovosti je primerjava med že- ljenim in dejanskim stanjem in hitro javljanje napak oz. odsto- panje izvršnim organom (kon- strukcija, tehnologija, proizvod- nja) ki lahko na ta način napake hitro in učinkovito korigirajo. S tem se bistveno znižajo stroški zaradi slabe kakovosti (izmet, dodatna obdelava, mrtvi časi, servis, garancije...). Nemajhen vpliv pa ima to seveda tudi na ugled podjetja.

M. Pirc



Koordinatni merilnik, DEA Omicron 001



Imate idejo? Napi- šite članek in ga pošljite v Glasnik!

13. KULTURNO SREČANJE GRADBENIH DELAVCEV SLOVENIJE

Kriza oklestila kulturno srečanje

Letošnje, že 13. kulturno srečanje gradbenih delavcev Slovenije sta s skupnimi močmi organizirala Gradbeno podjetje Kongrad iz Slovenskih Konjic, ki letos slavi 30-letnico ustanovitve in komisija za kulturo pri Sindikatu delavcev gradbenih dejavnosti Slovenije. Večina prireditev je bila 31. maja v Slovenskih Konjicah, povezanih s proslavo Dneva gradbincev Slovenije. Kulturni ustvarjalci so se predstavili z deli v poeziji in prozi, z likovnimi in fotografskimi izdelki ter v petju in glasbi. Nastopil je tudi ženski pevski zbor IMP Ljubljana.

Kriza, ki je v gradbeništvu še posebej izrazita, je letošnje srečanje dodobra oklestila. Vseh udeležencev je bilo manj, tako

na literarnem, kot tudi na likovnem in glasbenem področju. Kulturno srečanje omogoča, razen pregleda umetniške dejavnosti,

za mnoge ustvarjalce edino ali redko možnost, da predstavijo ali primerjajo svoja dela. Zato so taka srečanja koristna tudi kot vzpodbuda za umetniško dejavnost in škoda bi bila, če bi zaradi težav gradbeništvu, postal vprašljiv njihov nadaljnji obstoj.

Tako kot pri mnogih samorastniških skupinah je tudi amaterska likovna dejavnost slovenskih gradbenikov v veliki meri



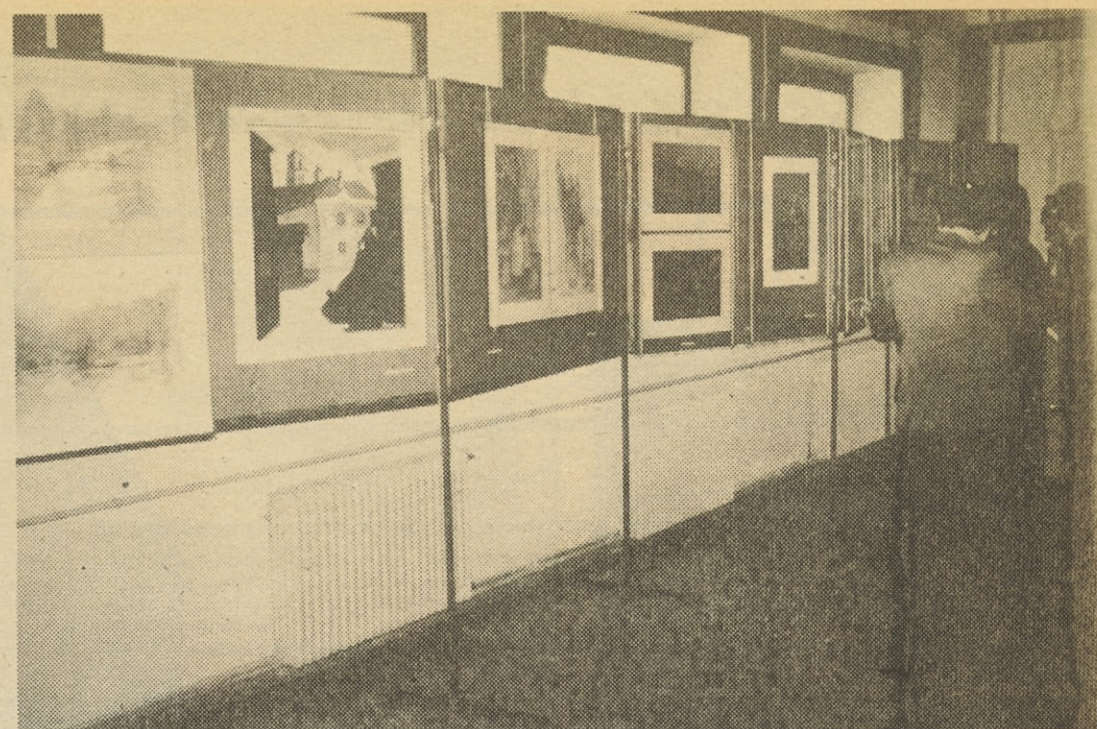
Ženski pevski zbor IMP med nastopom na 13. kulturnem srečanju gradbenih delavcev Slovenije v Slovenskih Konjicah.

Obvestila PD IMP

15. junija 1991 (sobota) bomo osvajali Kamniški vrh (1261m). Odhod avtobusa iz Ljubljane ob 7. uri do Stahovice. Zbirališče 15 min. pred odhodom avtobusa pod uro pred železniško postajo. Pri osvajanju sodelujeta PV IMP Ljubljana Rihard Hribar in Marjan Požar. Dereze in cepine lahko pustite doma, vzemite samo dobro voljo.

Zdravko Nastran

SESTAVIL MARKO BOKALIČ	GRADBENI ELEMENT NAB OBERTINO	GRELEC CENTRAL KURJAVE	GRŠKI BASNO- PISEC	DELAJSKI SVET	SLOV. PISATELJ (JOSIP)	KRILO ZGRABBE	GRŠKI POTUJOČI PEVEC	VBOR V ZAPRT PROSTOR	VIŠINA POVRŠINE ČESA	PEVKA KRAŠEVEC	VELIK ANDRSKI PTIČ
ZASTOPNIK											
EKSPLOZIV											
OBLIKA IMENA EDVARD				SPIKER KOZMOS VRSTA DETELJE							
MOČNATA JED						TAROK XXI ENOTA RTV PROGRAMA					
LANTAN			NEMŠKI (ZUMITEL) PREMIJILEC V MOSEJI					SVETOVNO MORJE	KOTOR SPOKOJ, TIŠINA		
GRŠKI POLOTOK						DOMSKI UČENEC OLJINK PLOB				ORGANSKO RAZPA- BANJE SNOVI	IMP GLASNIK
AVTOMOTNI PREBI- VALCI											
STARO- GRŠKI PEŠNIK					OBISEJEV OČE SPLET LAS					ENAKI ČRKI KDO IGRA ROG	ROMULOV BRAT
	SREBOZEM. GRMI- ČEVJE										
	ANGLEŠKA POROČEV. AGENCIJA	DEL RTV NAPELJAVE	SCOTT ROMAN BELOVNA BOBA								
STRAJENA KRI NA RANI						ORNA VISOKA STAYBA	NEMŠKI FIZIK VRH GLAVE				
TRAK ZA OBLI- KOVANJA						POŽETA NJIVA GR. GORA SAMOSTANOV					ŽUPAN POB FRANCOZI
VLAJNA ZA VRE- ČEVINO					GRŠKA PRESTOL- NICA						VRSTA HRASTA
PRIPO- MOČEK ZA TEHTANJE					SLOV. SLIKAR ČASOVNI PRISLOV						
AMERIŠKO M. IME				MEHANIZEM IZ VEČ KOLES							
VELIKA ISANA PIGA				KRAJ PRI KOPRU				KATRAN			



Del razstave likovnih del.

uglašena na realizem. Krajina je ena najbolj pogostih oblik realističnega izražanja.

Literarna dela so bila zastopana s pesmimi, črticami in aforizmi. Vsebinsko so naravnana v naš vsakdan, od razmišljanja čega preživetja, zasmehovanja družbenih vprašanj današnjega časa, do fantastične zgodbe. V delih prevladuje temna stran človekovega upornišva, trpka povezanost človeka z družbo

v sozvočju ponižanih in osamljenih.

Razdvojenost človeka, ki bi rad ustavil čas za ceno minljivosti, se kaže v iskanju toplote in upajoče ljubezni. Nekatere pesmi, ki opisujejo delovno okolje, bi lahko imenovali tudi delavske pesmi z navdihom preroškega zaključka. Pesmi v srbohrvaškem jeziku opisujejo tragično doživljanje novega okolja, hre-

penenje po drobnih doživetjih iz otroštva in iskanje ljubezni.

Letošnje kulturno srečanje je bilo po številu nastopajočih eno izmed skromnejših, kar se je seveda poznalo tudi na kakovosti. Upamo lahko le, da je skromnejša udeležba le prehodni pojav in da bo prihodnje leto na kulturnem srečanju nastopilo več amaterskih kulturnih ustvarjalcev.

C. P.

14. pohod na Ključ!

Pohod na Ključ je postal tradicionalen, zato se ga planinci PD IMP Ljubljana radi udeležujejo, prav tako pa tudi krajin Dragomerja in okolice. Če je vreme sončno, je na pohodu živahno in vse skupaj izgleda kot mravljišče. Letošnji pohod je bil kot mravljišče, saj so planinci prihajali iz vseh smeri. Največ jih je prišlo iz Dragomerja. Prišli so tudi iz Polhovega gradca, Babne gore in iz Korena. Do prihoda na Ključ so napravili kar lepo planinsko turo.

Pohod na Ključ je za PD IMP Ljubljana postal obvezen, zato se je za pohod potrebno pripraviti veliko prej. Organizacija, nabava dobikov, ureditev in označitev poti, za vse to so potrebna finančna sredstva.

Prvi stroški, ki nastanejo, so nabava barve za označevanje poti in smernih tabel. Vsako leto se poseka kakšno drevo, na katerem je bila oznaka poti ali se pod težo snega ali močne burje samo zruši in se mora obnoviti. Smerne table največ poškoduje zima, zato je potrebno vsako pomlad pot in oznake pregledati in uničeno nadomestiti. Markacijska skupina PD IMP Ljubljana se zaveda svoje odgovornosti, zato so pota, katera mora oskrbovati PD IMP Ljubljana vzorno vzdrževana in hvala markacistom. Včasih pravimo: »Še slep bi našel pravo pot, tako skrbno je označena.« Planinske poti, ki jih vzdržujejo markacisti PD IMP Ljubljana, se uporabljajo v vseh letnih časih, zato so vrisane v zemljevidih in so evidentirane pri PZS.

Drugi strošek, ki nastane, so oznake pohoda in kontrolni listi. Znak pohoda je iz zelenega povstena (filca) izrezan hrastov list in na njem prilepljen trak slovenske trobojnice. Takšen znak prejmejo vsi udeleženci pohoda na začetku pohoda na Ključ. Na samem pohodu pa prejmejo kontrolni list, ki lahko prinese srečo pri žrebanju.

Če je žrebanje, so potrebni dobiki, zato je tudi tukaj potrebno kar nekaj primakniti iz blagajne, da je volk sit in koza cela.

Na pohodu so tudi cicibani in pionirji. Njih obdario s sladkimi stvarmi. Za ostale so nagrade planinski pripomočki, kot so: zemljevidi, dnevniki poti, planinski vodniki, knjige s planinsko tematiko, sanitetne potreščine itd.: za vsakega nekaj, kot temu pravimo. Vsi ti stroški niso proč vržen denar. Na ta način se marsikateri planinec prvič sreča s planinsko literaturo, ki jo kasneje osvoji. Ko se podaja na nove planinske poti varuje sebe in okolico.

Pohod se začne v Dragomerju izpred gasilskega doma. Lepo sončno jutro je privabilo številne pohodnike. Pripeli smo si pohodne znake in čakali na začetek pohoda. Zaplapolala je zastava PZS in kolona je začela pohod ob bučni glasbi. Tam, kjer je pot najožja in je potrebno preiti čez ozko brv – mostiček, pohodniki prejmejo kontrolni listič zaradi štetja in žrebanja na Ključ. Ni ga bilo med nami, da bi listič odrgel, saj se vsakdo zaveda, da mu listič lahko prinese lepo nagrado. Pot pelje mimo Ferjanke in prvi večji vzpon je že za nami. Tu je mogoče že dobiti prvo okrepcilo, za nadaljnjo pot. Od Ferjanke naprej in vse do Brezij ni večjih vzponov, je le mehka gozdna pot, ki ni utrudljiva. Skozi gozd je dišalo po novem zelenju, saj so se drevesa že odevala v novo obleko. V sproščenem pogovoru nam je pot hitro minevala. Prišli smo že skoraj v dolino, ko je predsednik PD IMP Ljubljana, tov. Ljorže Kosi stopil v jamo z redkim blatom. Sreča v nesreči je ta, da je predsednik še dokaj športnika in je izskočil prej, predno se je do dna pogreznil. Vseeno pa je moral v bližnjem potoku oprati blato, ki mu je segalo preko gležnjev. Po očiščenju smo nadaljevali pot skozi vas Brezje in čakal nas je ponovni vzpon na 636 m visoki Ključ. Le malo jih je bilo, da niso bili potni, saj je sonce močno sedalo na krošnje dreves.

Dom na Ključu je premajhen, da bi lahko sprejel vse udeležence, zato so pred domom sredi gozda postavljene mize in klopi. Kdo bi sedel ob tako lepem vremenu med štirimi stenami. Lepše je v naravi. Tudi postrežba je bila organizirana zunaj na stojnicah. Hrano smo večinoma imeli iz nahrbtnikov, dalo pa se je kupiti kuhane klobase in enolončnico, tako da lačni nismo bili.

Tudi za žejo je bilo poskrbljeno z vsemi vrstami pijače. Kot rezerva pa je pred domom korito napolnjeno z vodo, da se tudi tu lahko odžaja. Žal se te pijače ni nihče posluževal, čeprav je bila brezplačna in se glava ne boli po njej.

Po krajšem počitku se je začel zaključni del pohoda. Začel se je s kratkim nagovorom pohodnikom, pozdravom gostom iz PD Križe pri Trziču, kulturnim programom in žrebanjem. Vlogo povezovalca programa iz izklicevalca izžrebanih števil je prevzel Tone Lah.

Gostje iz PD Križe pri Trziču so se predstavili z nabiralno akcijo za obnovo koč na Kriški gori. Prodajali so bone po 150,00 din, s katerim je možno do leta 2000 enkrat brezplačno prenočiti v njihovi koči na Kriški gori. Bon za 150,00 din je prenosljiv tudi na drugo osebo, čeprav ni član PD. Nad uspehom pri prodaji bonov so bili člani PD Križe pri Trziču zelo zadovoljni. Izjavili so, da še v nobeni akciji niso imeli toliko uspeha kot na pohodu PD IMP Ljubljana na Ključu. Planinci PD IMP Ljubljana so se poleg nakupa bonov še obvezali, da bodo v mesecu septembru 1991 naredili udarniško akcijo na Kriški gori.

Mešani pevski zbor Dragomer, katerega vodi zborovodja Jesenovec, se je predstavil s planinskimi in domovinskimi pesmimi, kar je zelo popestrilo program, zato jim iz srca hvala.

Kot zadnja točka je bilo žrebanje. Najprej so prišli na vrsto cicibani in pionirji. Za njih so bile posebej nabavljene slaščice, da se bodo pohoda dalj časa spominjali. Za ostale dobike, je Tone Lah prav tako poskrbel, da so se pravilno razdelili. Pritožb ni bilo, samo dobikov je bilo premalo ali pa je bilo preveč udeležencev, to pa ocenite sami.

Po končanem programu se je začelo pravo planinsko rajanje. Glasba iz zvočnikov je dajala ritem vzdušju, ki je trajalo do poznih popoldanskih ur. 14. pohod na Ključ je bil zaključen v novem pomladnem zelenju, sončnem in toplem dnevu ter planinskem vzdušju. Na svidenje drugo leto, na 15. pohodu na Ključ.

Zdravko Nastran

Zahvala

Ob smrti mojega očeta se zahvaljujem sodelavcem iz Prelesta za izraženo sožalje in darovano cvetje.

Bahra Hotić

Že danes za jutri!

ARIS

ARIS

ARIS

Kaj
varčna raba energije

Kdaj
stalno in nepreklicno

Kje
pri vsakem porabniku

Kako
z regulacijskimi sistemi ARIS

Zakaj

več kot 500.000 regulacijskih sistemov ARIS
v rabi jamči:

optimalno porabo energije
kakovost vgrajenih enot
dolgo brezhibno delovanje
možnost dogradnje sistema
možnost sprotnega obnavljanja in
– tehničnih izboljšav
zadovoljne kupce tudi v prihodnje

VAŠ PARTNER

ARIS d.d. 61210 Ljubljana – Šentvid, Jožeta Jame 16, p.p. 20
Telex 39500 YU SL, Telefax 061 555 787
Telefon (061) 557-141

Želite

Nasvet, projekt, izvedbo, zagon, vzdrževanje za novi sistem, ali servis obnovo,
posodobitev za obstoječega, kličite 061 557 141

Opremo in naprave regulacijskih sistemov za ogrevanje, prezračevanje in
klimatizacijo; opremo in naprave za varnostne in nadzorne sisteme objektov;
opremo in naprave za druge procese, kličite 061 557 143

Pogone za regulacijo in procesno tehniko, armature za industrijo in
široko potrošnjo, kličite 061 557 145

Izdelavo orodij, zahtevno mehansko obdelavo, izdelavo po vaših načrtih, kličite
061 557 166

Reprodukcijski material, opremo in naprave za industrijo, obrt, gradbeništvo,
montažo in izdelke široke potrošnje, kličite 061 557 169

ARIS

ARIS

ARIS



Industrijsko
montažno
podjetje
BLISK

Murska Sobota
Bjedičeva 3,
69000 Murska Sobota
telefon 069 31-715,
fax. 069 25-310

UGODEN NAKUP

Filter za kurilno olje	
Ø-7 (garnitura)	1.588,60 din
Ø-6 (garnitura)	1.308,30 din
Filter za kurilno olje R 3/8"	560,70 din
Sesalni ventil R 3/8"	113,40 din
Merilec nivoja kurilnega olja	280,30 din
Oljni filter 1/2"	854,40 din
Pretočna črpalka HOBY 1000 (iz medenine)	433,90 din
BOJLER RACIONAL (kombinirani) 80 l	6.007,50 din
Vinogradniški napenjaliec žice	20,00 din

V cene je vračunan prometni davek.

Vse artikle, ki jih je možno poslati po pošti, je možno kupiti po povzetju.
Kupec plača razen cene artikla še poštno stroške.

CENE LETOVANJA
ZA LETO 1991

POČITNIŠKI DOM VELI LOŠINJ

Cene:

polni penzion
pred in posezona odrasli otroci do 7. leta
1. 6.–1. 7. 240 din 170 din
in 31. 8. dalje

sezona 320 din 260 din
ležišče brez hrane 120 din
cena za tuje goste 360 din

Način plačila:
30% ob prijavi, ostalo na 2 obroka

Pri plačilu celotnega zneska letovanja do
15. 6. 1991 je cena letovanja 270 din.

Cene letovanja v počitniškem domu Fiesa
polpenzion

pred in posezona		glavna sezona
15. 5.–6. 7. in 25. 8. dalje		6. 7.–25. 8. 1991
1/2 soba	230 din	370 din
1/3 soba	220 din	350 din
1/4 soba	210 din	330 din

Otroci do sedmega leta starosti imajo 30 odstotkov popusta.
10 odstotkov popusta pri celotnem plačilu 15. 6. 1991.
Vse nadaljne informacije in prijave sprejemajo na telefonski številki
(066) 313-765.